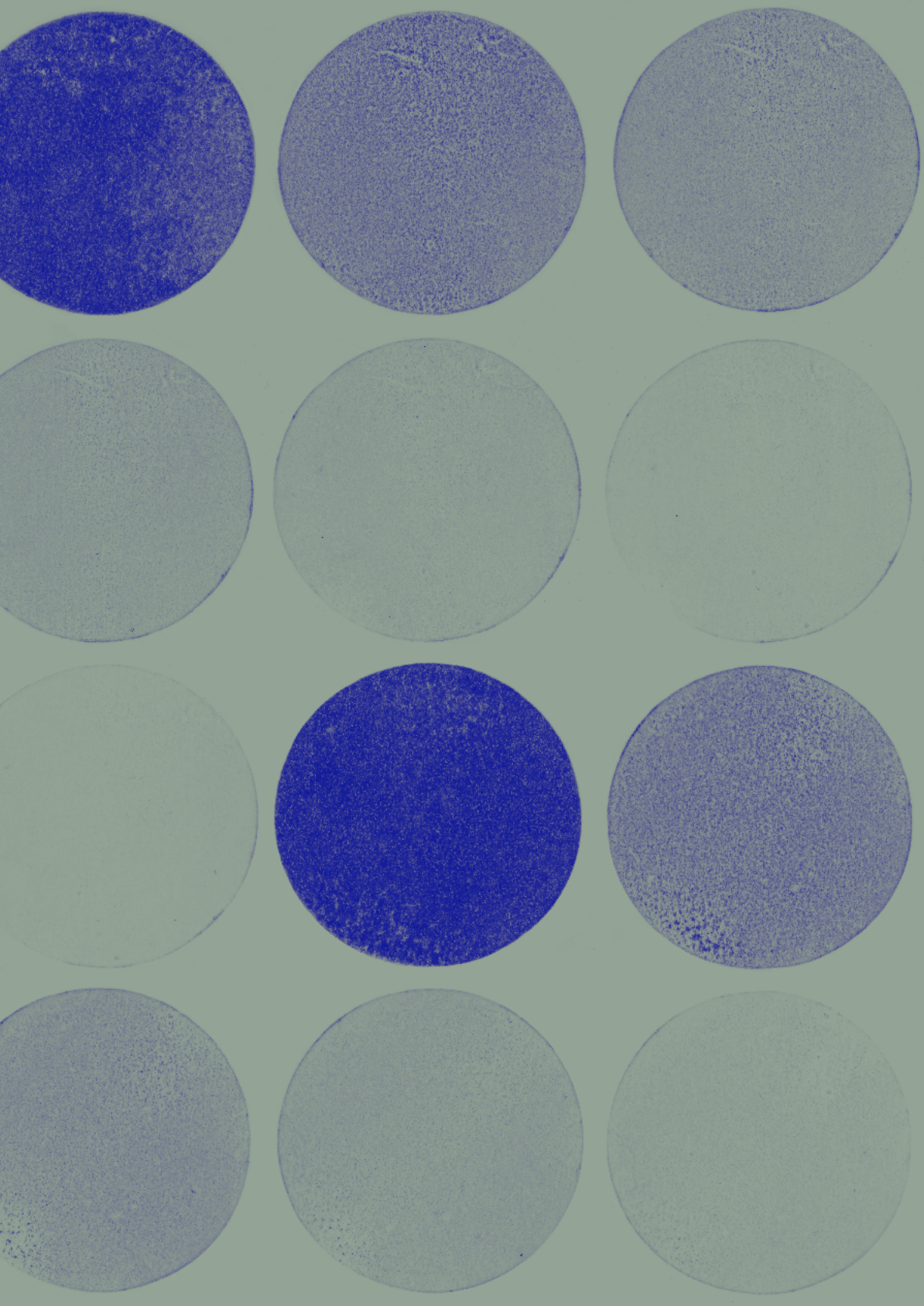

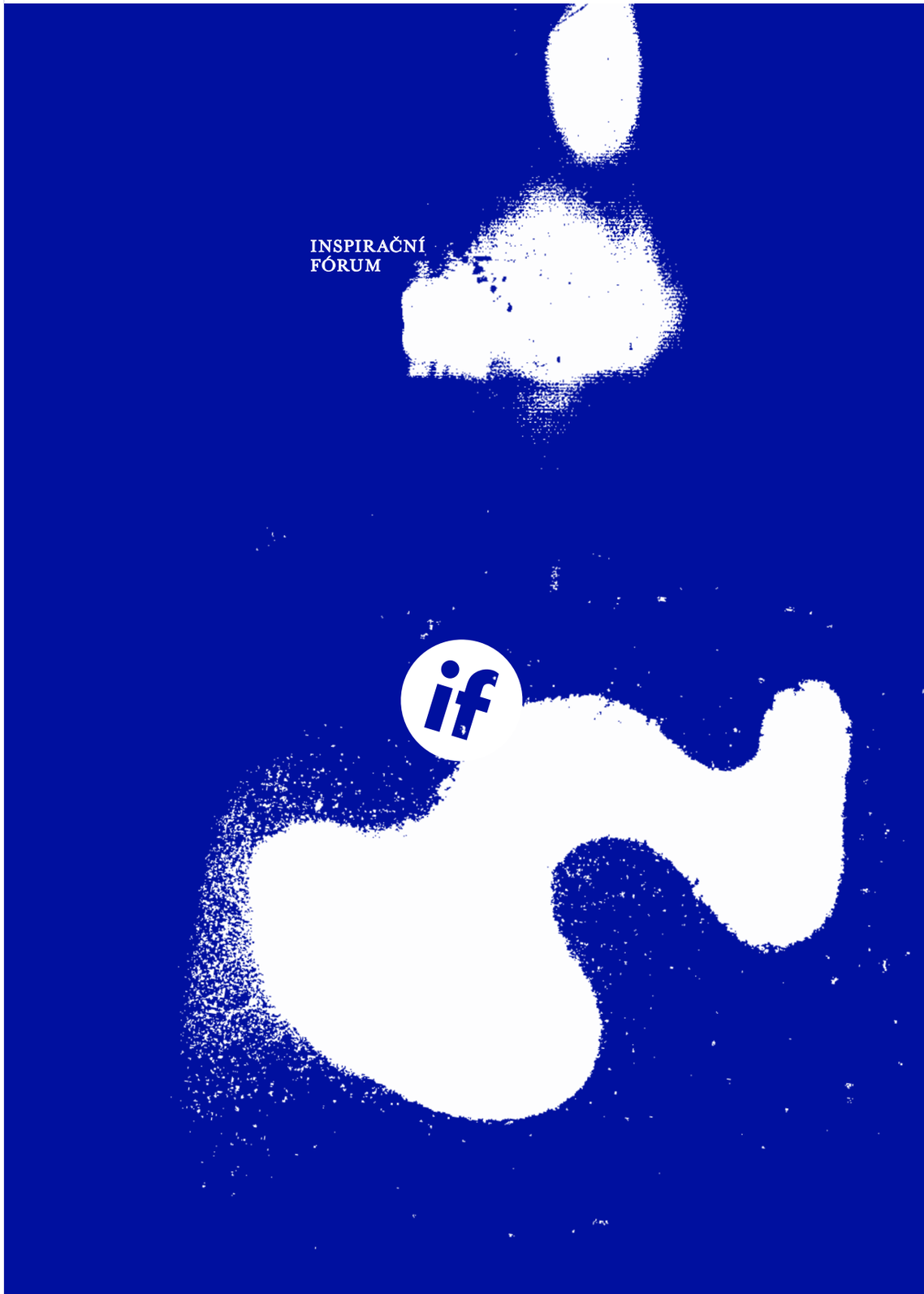
INSPIRAČNÍ
FÓRUM
if

TEREZA SWADOSCHOVÁ

za celý tým Inspiračního fóra

Letošní fórum přichází do světa, který jsme si před rokem nedokázali představit. Naléhavost porozumět dění kolem sebe je tak ještě intenzivnější, než tomu bylo předchozí ročníky. Přestože více než kdy předtím potřebujeme jasné činy, jsou to hodnoty, teze a myšlenky, které jim předcházejí. Tím spíš a vědoměji můžeme letos naslouchat vizím světových myslitelů a myslitelek, zaujímat k nim postoje, vést dialog, prozkoumávat podstatné souvislosti – a vyvozovat z toho důsledky pro naše vlastní činy. Každý rok nás tato setkání a hledání znovu motivují a přinášejí naději, že spravedlivý svět je možný díky každému jednotlivci, kterému na něm záleží.

Svět, který má své limity. Na ty už v roce 1972 upozornil průlomový dokument *Meze růstu* a dnes, 50 let po jeho zveřejnění, je překročeno šest z devíti planetárních mezí. V letošním Inspiračním fóru i celoročním umělecko-výzkumném programu Inspiration Forum LAB hledáme strategie, které se k limitům otevřeně vztahují. Eseje reflektující výsledky celoroční tvorby tří interdisciplinárních mezinárodních týmů zveřejňujeme v poslední kapitole této knihy.

» Na ty už v roce 1972 upozornil průlomový dokument *Meze růstu* a dnes, 50 let po jeho zveřejnění, je překročeno šest z devíti planetárních mezí. «

Klademe si otázku, zda lze ve smyslu mezí růstu přemýšlet i o audiovizi, která byla dosud nejčastěji rámovaná ekonomickými, růstově orientovanými ukazateli. Rádi bychom vás pozvali k hledání smysluplné udržitelné cesty pro kinematografii bez ohledu na to, zda o filmu přemýšlíme v ekonomických nebo estetických pojmech, které otevíráme textem Přemysla Martinka *Meze růstu v audiovizi*.

Umění nelze oddělit od světa, který nám ukazuje své limity. Můžeme je díky němu ale lépe pochopit a hledat nové způsoby fungování. Může být zrcadlem reality, ale i kladivem, kterým jí formuje. „Umění křičí“. Mariupolská básnířka Oksana Stomina říká, že „nestačí jen mluvit, ale neustále, nepřetržitě křičet a každý den lidstvu připomínat, že svět je křehký“. Proto na začátku kapitoly o Inspiračním fóru zveřejňujeme básnické

» ‚Umění křičí‘. Mariupolská básnířka Oksana Stomina říká, že ‚nestačí jen mluvit, ale neustále, nepřetržitě křičet a každý den lidstvu připomínat, že svět je křehký‘. «

svědectví Stominy o válce na Ukrajině a na konci ukázky z díla filipínské audiovizuální umělkyně Kiri Daleny, jež je hluboce svázáno s politickým protestem a doplní celou filipínskou filmovou retrospektivu.

Promýšlení naší přítomnosti a budoucnosti začínáme dialogem o novém uspořádání vztahů. Na následujících stranách uvádíme čtyři různé autorské perspektivy o vztazích k sobě samým, sobě navzájem i těch s mimolidským světem. Jejich autoři a autorky reprezentují témata, která jsou letos v hledáčku fóra: dění na Ukrajině, společnost přesunutá do onlinu, meze růstu a co se stane, když zabrzdíme růst a svobody, které jsou stále jen na papíře. Různé úhly pohledu spojuje nutnost transformovat naše vztahy na bázi péče a nezávislosti na ekonomických strategiích. A to je dobrý začátek pro spravedlivější svět i letošní Inspirační fórum. Pozvání ke společnému hledání platí pro každého!

Poznámka: Pro lepší orientaci přidáváme pro všechny hledající i nehledající slovník zatím neexistujících slov, která se můžou a nemusí hodit.

Oksana Stomina je spisovatelka, básnířka, občanská aktivistka a dobrovolnice. Pochází z Mariupolu, kde přežila několik týdnů intenzivního ruského ostřelování, bombardování a nastavší všeobecné humanitární krize. Je autorkou sbírky básní *Mariupol v předních liniích*, ve které reflektuje začátek ruské invaze a mariupolské události roku 2014. V současnosti pracuje na knize o probíhající válce, o, jejími slovy, „středověké krutosti umocněné moderními technologiemi“, a o jejích dopadech na životy jednotlivých obyvatel*ek města.

PŘEDROZBŘESKOVÉ

Napůl ve spánku na křižovatce dne a noci,
Před přibytím sem, před tím než otevřu oči,
Snažím se rozpomenout, kde se dnes probudíme
A proč se cítím tak osaměle a tak bez domova.

Rozumím, že to o válce, to není sen ani noční můra.
Krátce se Boha zeptám, za co je ten trest shůry,
A zase od něj nepřijde odpověď.
Postavím se na nohy. Podlaha klouže jak led.

Praskne jak sklo pod váhou mého zármutku.
Kde se dnes budu toulat, kde spustím svou kotvu,
Je mi to lhostejné, kupodivu mě to nezajímá,
Nepomůže mi ani ranní káva,
Takže ke snídani teď mívám noviny.
Čtu je, nedokážu strávit ani polovinu.

Charkov a Sumy, Vinnycja a Oděsa…
Bože, vážně to vidíš ze svých nebes? A?
Proč nezastavíš konečně tuto hordu nepřátel?
Vždyť jsi, Bože, mocnější než ďábel?
Slyšíš? Promluv si s námi, Bože! Kde jsi Ty?
Víš, že rakety teď mají křídla?
Střely s plochou dráhou letu, okřídlené jak ptáci.

Přilétají do domovů, zabíjejí.
Prostě vraždí. Dospělé, staré, malé děti…
Přilétají ráno nebo až k večeru,
Někdy po obědě a uprostřed noci…
Proto jsi přeci křídla nestvořil, Otče?

Poslouchám, jak mi mezi žebry něco tluče.
Chci se uvolnit. Ale to nejde.
Rozčesávám šediny, prohlížím své vrásčité líce,
Odpusť mi to, Bože, celá jsem teď o válce.

Z NEODESLANÉHO

aneb dopisy do zajetí

Věnováno mému manželovi

Píšeme si je navzájem, tyto dopisy. Průzračné a čisté.
Nejsou o válce ani o zbraních, ale o višňovém listí,
O pěkném hnízdečku pod borovicemi, o štěstí a vítězství
Píšeme lásce. Jak se dá žít bez ní?

A jenom trochu o tom, kde jsi a jak mi je bez tebe.
Píšeme a píšeme a vyhazujeme je do nebe,
píšeme a píšeme a spouštíme je na vodu.
Protože není tu jiného východu, ani vchodu…

Protože nejsou adresy – není ulic, domů a měst…
Takže rýmované hlasy vytváří změť našich cest.

Protože dál, než je můj adresát, je snad už jen Mars či Venuše.
Tak tedy… Líbám tvé čelo a svěřuji se čárám tuše.

smutný červenec 2022

DOMŮ

Věrnosti ptáků ke svému domovu se říká „filopatrie“.
Věnováno nuceným přesídlencům…

Můj milovaný domove, můj drahý hrade…
Kde jsi teď? Jak se máš beze mě?
Kdo tam teď dýchá, kdo se směje,
Kdo rozkrádá veteš a zbytky srdce
A zkouší si moje všední štěstí?

Kdo vynese jako smetí všechny mé fotografie
A sundá z poliček obrázky mých dětí?…
Tak tedy přišlo stadium popírání.
Tato bolest je všudypřítomná a trochu čapí,
Strašně těžká a tlačí mi na ramena.
Ale duše stále míří k tobě.

Ale duše je věrný nezastavitelný pták –
Neoblomně krouží nad děravou střechou,
Jako nad dočista vypleněným hnízdem.
Odkud má, křehule, tuhle neoblomnost, tu
Schopnost nevzdávat se a věřit do konce?
Moje malé ptáče, opatruj svá křídla
A svou schopnost navracet se domů!

KŘEHKÝ SVĚT

OKSANA STOMINA

Můj manžel mi jednou řekl: nemá cenu se tě ptát na počasí – podle tebe je vždy pěkně. To je pravda. Měla jsem to štěstí narodit se člověkem, který má rád život takový, jaký je. Asi proto bude tento text nejspíš vzdálený politické analýze, avšak naplněný nadějí, že jednoho dne „láska zachrání svět“. A o mezinárodních vztazích, zejména o vztazích mezi Ukrajinou a Českem, bych chtěla mluvit právě tímto způsobem, i kdyby to mělo vyznít sebevíc naivně a ženský.

Ale tento text bude také o válce. Jednak proto, že to je skutečnost, která změnila nejen Ukrajinu, ale i celý svět, tudíž ovlivnila také naše vzájemné vztahy s vámi. Jednak je to moje osobní realita, skrz kterou nahlížím nyní vše, co mě obklopuje. Neučinila jsem žádné objevy, ale utvrdila se v některých axiomech, o které se s vámi chci a musím podělit. První věc, o které se musí nejen mluvit, ale také neustále křičet a připomínat lidstvu každý den, je to, že svět je křehký. Viděla jsem to ve svém rodném Mariupolu, znásilněném Rusy, a nepřestávám na to myslet v krásném, kvetoucím, zajištěném a zatím stále ještě mírovém Česku. Ze všeho nejméně by se mi chtělo přivolávat neštěstí, ale považuji za nutné varovat, připomenout a obrátit pozornost k nebezpečí. Vše, co jeden člověk vytvořil, může jiný člověk zkazit, zničit, zkreslit a zdemolovat. Není podstatné, zda jde o budovy, ekonomiku, kulturní dědictví nebo mezinárodní vztahy, není rozdíl, zda mluvíme o Ukrajině nebo o Česku, svět je křehký a v tom budeme vždy stejně zranitelní.

Měli bychom v nových reáliích proměnit naše vztahy? – zeptali se mě dnes. To už se děje. Válka nezměnila směr pohybu našich vzájemných vztahů, jen jako katalyzátor urychlila reakci. Civilizované země nabídly Ukrajině své rameno.

Jsme bezmezně vděční za pomoc. Ačkoliv ve skutečnosti jsme ji potřebovali mnohem dřív, vždyť rusko-ukrajinská válka nezačala v únoru 2022. Je tomu osm let, co sem Rusko vniklo a beztrestně mučí mou překrásnou zem, anektovalo její území, vzalo a nadále bere životy mých spoluobčanů*ek. Podle údajů OSN v období od roku 2014 do 2021 na následky války zahynulo na východě Ukrajiny přes 13 000 osob, z toho 3 375 civilistů*ek. Přes 30 000 lidí bylo zraněno, tisíce lidí byly uneseny nebo zmizely beze stopy, stovky tisíc přišly o svá obydlí a byly nuceně přesídleny. Rozumím, jak dalekou a cizí se zdála být ta válka pro zajištěné Evropany*ky. Tisíce kilometrů od událostí dělají z čísel statistiky

a v lepším případě vyvolávají poctivé a pravidelné „hluboké znepokojení“. Tomu celkem rozumím.

Evropa s námi celou tu dobu opravdu sympatizovala, zavedla sankce proti Ruské federaci, které však znovu a znovu nechala své podnikání obratně obcházet, tak či onak podporovala Ukrajinu, a snažila se u toho držet, aby nechytla tuto nepříjemnou, zatím ještě stále cizí nemoc.

Od 24. února 2022 je Ukrajina vystavena totální invazi a Evropa plnohodnotnému šoku. Požár, který se celá ta léta nehasil, se rozhořel s novou silou a stal se viditelnějším. Ztráty Ukrajiny vzrostly a nadále rostou geometrickou řadou. Ale teď, krvežíznivé Rusko nejen že bezbožně vyhlazuje ukrajinský lid, drancuje jeho kulturní dědictví a ničí jeho ekonomiku, ale také otevřeně vydírá Evropu a vysmívá se celému civilizovanému světu.

Rozumné a předvídavé Česko, které je územně a mentálně bližší Ukrajině než jiné země Evropy a které si stále pamatuje sovětské tanky v ulicích Prahy, pocítilo blízkost a rozměry katastrofy a bleskově zareagovalo. Teď jsme si ještě blíž a věřte mi, že každý Ukrajinec si je toho vědom a vždy si to s vděkem bude pamatovat. Byla bych moc ráda, kdyby milí a citliví lidé v Česku pochopili, jak důležité je toto sblížení taky pro ně.

Ptáte se, co dnes může nabídnout Ukrajina? Jak může být užitečná a zajímavá pro Česko? Třeba už jen tím, že dnes brání také české hranice. Tato válka je dnes blíž, než si myslíte. A světová vypočítavost a nerozhodnost jí dovolila rozhořet se s nebývalou intenzitou, postupně zasáhnout stále nová území a nebezpečně se přiblížit i k vašim hranicím.

Můžete si snad být jisti tím, že na vás nedosáhne? Vůbec ne. Šílenství nezná mezí – to je další axiom. Putin vyhrožoval, že napadne Ukrajinu, a taky to udělal. Tak proč by se měl zastavit a nepokusit se naplnit své další šílené výhrůžky? Má k tomu vše potřebné: červené tlačítko a ochočené zombie, připravené ho zmáčknout. Kdo ví, kam zítra přiletí další raketa? Pro dravou krvelačnou bestii, která se utrhla ze řetězu, se meze přípustného smazávají, není pro ni podstatné, zda zítra zabije někoho z Ukrajiny nebo z Německa, Finska nebo Česka. Ochutnala krev a sama se nedokáže zastavit, i kdyby chtěla. Musíme ji tedy zastavit společně. A proto se navzájem potřebujeme.

Pro mě osobně vítězství v této válce nepřijde s osvobozením našich území a kapitulací Ruska. Satisfakci mi přinese jen tribunál, který důrazně a nahlas pojmenuje vše pravými jmény, pojmenuje zločince a vynese příslušné rozsudky za jejich zločiny, které budou skutečně vykonány. Ale to není vše. Vítězství v této válce by mělo být vítězství dobra nad zlem, zákona nad bezprávím, civilizované společnosti nad barbarstvím. Cítím to pod kůží, že přišel čas, kdy má lidstvo další krok směrem k humanitě.

Není ve světě, kde je zakázáno používání zvířat v cirkusech, čas myslet i na lidi? Proč je krádež peněženky v tramvaji trestný čin, zatímco válka, ve které umírají statisíce lidí, zůstává fakticky legální? Proč je ten, kdo srazí chodce, dopustí se násilí, krádeže či vraždy, považován za zločince, zatímco prezident, na jehož příkaz znásilňují, loupí a vraždí v obrovském rozsahu, nedotknutelný? Není na čase revidovat morálně zastaralé normy mezinárodního práva? Není na čase se sejít a bojovat za společnou pravdu?

A vy, drazí sousedé, se dnes můžete stát nejen svědky, ale především účastníky a účastnicemi tohoto důležitého historického procesu, jeho motorem! A až jednou budete svým vnukům a vnučkám vyprávět o svém životě, nebudete vzpomínat, kolik jste v zimě roku 2022 platili za topení, protože ani vás ani je to nebude zajímat. Ale s hrdostí jim povíte, že i vy jste přispěli k tomu, abyste učinili tento svět lepším, humánnějším, spravedlivějším a takový ho předali svým potomkům.

S úctou a vírou v nás,
Oksana Stomina

Dorottya Rédai je maďarská teoretička genderových studií a aktivistka. Jako členka sdružení Labrisz Lesbian Association se podílí na edukativních programech pro mládež, jejichž cílem je seznamovat žáky s LGBT+ tématy. V roce 2021 koordinovala vydání sbírky pohádek *Wonderland Is for Everyone* (Říše pohádek je pro všechny). Tato dětská knížka obsahuje upravené verze klasických pohádek i originální příběhy, ve kterých vystupují postavy příslušící nejen k sexuálním, etnickým nebo náboženským menšinám, ale i k dalším diskriminovaným či vyloučeným skupinám. Kniha vyvolala vlnu odporu u maďarské konzervativní pravice, Viktor Orbán ji označil za „homosexuální propagandu“ a spolek Labrisz byl z nařízení vlády nucen opatřit ji upozorněním, že její obsah je „v rozporu s tradičními genderovými rolemi“.

DOROTTYA RÉDAI

Je těžké dnes přemýšlet o budoucnosti, když se nám před očima hroutí současnost, jak ji známe, a to tak rychle, že to sotva stíháme sledovat. Skutečnost, že nějaká budoucnost *existuje* a náš život neustále postupuje k určitým okamžikům v budoucnosti, jsme až dosud považovali za samozřejmou. Jenže co když postupujeme směrem k jaderné katastrofě či dokonce válce, ke klimatické katastrofě, k hospodářské krizi, která bude mít na náš život větší dopad než ty předtím, a k opakovaným vlnám smrtelných nemocí? A co když to všechno bude probíhat zároveň? Představit si, jakou budoucnost by to mohlo znamenat, je těžké, smrt a zkáza v planetárním měřítku přece do našeho pojetí budoucnosti nepatří. Pro účely této úvahy tedy budu předpokládat, že nějaká budoucnost skutečně *existuje*.

Budoucnost je zakódována ve většině našich osobních, výchovných i profesních vztahů. Chceme-li mít budoucnost, musíme se tedy nutně zamyslet a pokusit se proměnit současné podoby všech našich vztahů, na tomto místě se však omezím jen na vztahy osobní. Jejich přetvoření totiž vyžaduje dva hlavní kroky. Na jednu stranu by se měly rozvolnit přísné normativní hranice vztahů, tedy nepružné definice toho, co daný typ vztahu tvoří, a nenormativní vztahy dospělých osob by se v rozmanité škále různých vztahů měly uznat jako rovnoprávné – zejména ty osobní vztahy, jež byly omezovány či dokonce postihovány legislativními opatřeními i společenskými institucemi a postoji, například neheteronormativní milostné vztahy. Na druhou stranu musí být v našich stávajících i budoucích vztazích zahrnuto více péče, solidarity a odpovědnosti.

Přemýšlela jsem o tom, když jsem v programu jisté politické strany v jisté evropské zemi narazila na pojem „pečující vztahy“ a na myšlenku jejich legalizace. Jde o kontroverzní nápad, zejména pokud uvážíme, že může svědčit o záměru neoliberálních politiků*ček dále utlumovat poskytování státní péče a nechat jednotlivce, aby se o sebe a své blízké starali bez podpory státu. Přesto stojí za to se nad tímto nápadem v rámci proměny našich vztahů do budoucna zamyslet. Je zřejmé, že pečující jsou mnohé z našich osobních vztahů a regulaci podléhají už dnes. Mám tím nicméně na mysli spíše partnerské vztahy dospělých, vycházející z přání dvou či více osob pečovat o sebe navzájem, než romantické vztahy, jejichž podstatou je erotická láska. Co když erotická složka není středobodem partnerského vztahu nebo vůbec neexistuje a vztah podněcuje touha vzájemně o sebe pečovat? Může se to stát jen mezi přáteli či příbuznými,

nebo i mezi dospělými, kteří takto spřízněni nejsou? Je možné si představit, že se dva nebo i více lidí rozhodne podílet se na jasně definovatelném způsobu vzájemné péče? U starších osob, které žijí samy anebo potřebují pomoc pravidelně, už takové, byť podřízené vztahy existují – jde nejspíš o vztah s mladším člověkem, je zřejmé, co se poskytuje a co se přijímá (mladší osoba pečuje o staršího, nemocného nebo neschopného člověka za to, že v budoucnu zdědí část nebo celý jeho majetek), a starší člověk je na tom mladším fyzicky závislý.

Umíme si představit i jiný typ konsensuálního pečujícího vztahu, v němž si zúčastněné osoby nejsou eroticky oddány, ale poskytují si vzájemnou péči na základě rovnoprávnosti, a nikoli podřízenosti? Může být alternativou k erotickým vztahům, které mohou nakonec získat zákonnou formu v manželství nebo – pro některé alespoň v některých zemích – v jiných právně registrovaných formách vztahu? „Pečující vztahy“ by mohli navazovat lidé jakéhokoli pohlaví, což je vzhledem k naléhavé potřebě zrušit genderovou nevyváženost v oblasti péče velmi důležité. Vlajkovou lodí tohoto procesu degenderizace by mohly být neheteronormativní pečující vztahy. Pečující vztahy podle mě znamenají vzájemnou péči za rovných podmínek; nemají sloužit jako institut oficiálního uznání další pracovní zátěže žen (i když v dnes převládajících vztazích by šlo o velký úspěch), ale rovnoměrného rozdělení péče.

Nechci se ztrácet v pomyslných detailech toho, jak by to fungovalo. Souvisí s tím milion otázek. Jedno je však jisté: ve vztazích, ať už založených na erotické přitažlivosti, nebo na jiných poutech, o sebe musíme víc pečovat. Potřebujeme všeobecnou laskavost, kterou můžeme projevovat vůči lidem kolem nás i vůči přírodě. Etická péče o ty, kteří jsou na nás závislí (o děti, seniory, zdravotně postižené, domácí zvířata apod.), je (nebo by měla být) samozřejmá, ovšem měla by se vztahovat i na ty, kteří na nás závislí nejsou nebo s námi nemají výlučný a blízký (např. manželský) vztah. Lidé a příroda jsou organicky propojeni. Navážu-li na úvodní řeč Judith Butler na loňském festivalu, jsme propojeni celosvětově, a to s lidmi i s přírodou, a způsob, jakým s tímto propojením naložíme, rozhodne o tom, nakolik bude náš život žitelný a nakolik obyvatelná bude naše planeta v budoucnosti. Tvrdím, že je nutné osvojit si holistické pojetí péče o sebe sama, o druhé i o naše ne-lidské životní prostředí, vztáhnout péči o lidi i na přírodu a životní prostředí a považovat vztahy za součást našeho přirozeného prostředí. Péči je nutné dedomestikovat, říká Judith Butler, a tento proces je součástí degenderizace péče.

S „péčí“ úzce souvisí „odpovědnost“. Nedávno mi jedna kamarádka, která má pečující práci a je opatrující matka tří synů, vyprávěla, jak se před dětmi rozplakala s tím, že jim nechtěla připravit tak bezútěšnou budoucnost. Měla na mysli současnou politickou situaci v Maďarsku a to, že dříve volila stranu, jež nám tento autoritářský režim vnutila. Synové jí odpověděli, že z budoucnosti mají strach. To ji šokovalo – v tu chvíli ji došlo, že lepší péče a převzetí odpovědnosti za budoucnost další generace je nutností. Mladí lidé mají strach a pocit, že je o budoucnost, kterou si oni sami i jejich rodiče představovali, někdo okradl. Kamarádka dostala nápad a s několika přáteli vymyslela a zavedla celoroční program vzdělávání dětí v oblasti péče na místní základní škole, kde zasedá ve správní radě. Je to jen jeden z příkladů toho, co mohou jednotlivci pro zahájení proměny vztahů v oblasti péče udělat, pokud mohou. Mnozí takovou možnost nemají, ale jiní v situaci, kdy mohou k proměně vztahů přispět, jsou. Pokusy jednotlivců samozřejmě problém nevyřeší, ovšem pokud nás bude jednat mnoho, všechny naše činy mohou připravit půdu, ze které může vzejít společenská změna. Měli bychom vyvíjet tlak na naše zvolené politiky, ale nečekat, až se pustí do práce oni, protože jde o delší procesy s dlouhodobějšími dopady, než má jejich volební období.

» Synové jí odpověděli, že z budoucnosti mají strach. To ji šokovalo – v tu chvíli ji došlo, že lepší péče a převzetí odpovědnosti za budoucnost další generace je nutností. «

Jako aktivistka pracující ve skupinách podobně smýšlejících a angažovaných lidí, kteří působí v oblasti práv žen a LGBT+ lidí, vidím, že se určitým způsobem mění i to, jak se k sobě navzájem chováme, a to osobně i z hlediska boje za naše cíle. Zhoršení práv LGBT+ lidí v uplynulých letech autokratického Orbánova režimu, který si vzal na mušku sexuální menšiny, nás v komunitě LGBT+ a lidskoprávních aktivistů*ek sblížilo víc než kdy dřív. Naše koalice je silnější a solidarita roste. Naše komunita oslovuje další sociální skupiny a společenství, jež se potýkají s vylučující a represivní sociální a ekonomickou politikou režimu, i další znevýhodněné komunity a obracejí se na nás lidé, kteří sice nepatří k žádné menšině, ale záleží jim na spravedlnosti a rovnosti a mají pocit, že za tyto hodnoty mají odpovědnost. Tato péče může být základem a spouštěčem dlouhodobé společenské proměny, včetně proměny našich vztahů pro lepší budoucnost. Ta nepřijde jen tak – musíme o ni aktivně usilovat.

Jennifer Hinton je ekologická ekonomka, která se zabývá především tzv. not-for-profit ekonomikou. Prosazuje ekonomický model, jehož základem by byly „not-for-profit“ podniky – tedy společnosti, jejichž primárním cílem je společenský přínos, nikoli zisk. Nejedná se nicméně o neziskové organizace; „not-for-profit“ podniky nejsou závislé na darech nebo dotacích, jejich příjmy pochází z prodeje služeb nebo zboží. Od tradičních firem se ovšem liší i nutně kolektivním vlastnictvím a omezenou návratností investic. Hinton si od „not-for-profit“ modelu slibuje větší rovnost, úbytek konzumerismu i oslabení vazby mezi byznysem a politikou. Přirozeně ale rovněž šanci na důstojný a udržitelný život na naší planetě.

JENNIFER HINTON

Vzhledem k tomu, že jsme v zajetí globální ekonomiky orientované na zisk, řekla bych, že potřebujeme přetvořit naše vztahy na čtyřech různých úrovních: pokud jde o vztah k sobě samému, k našim společenstvím, k širšímu lidskému světu a ke zbytku přírody.

Většina z nás žije ve společnosti, pro kterou je významnou prioritou ekonomika. Z ekonomického hlediska měří státy svůj úspěch i pokrok, například podle toho, do jaké míry v nich proběhla industrializace a jak velký mají hrubý domácí produkt. Z ekonomického hlediska se často formulují politické cíle, například vytváření pracovních míst a hospodářský růst. Vzdělávací systémy se do značné míry soustředí na to, aby děti získaly dovednosti a znalosti potřebné k tomu, aby si jednou našly práci. A z ekonomického hlediska se často argumentuje i ve prospěch záchrany životů a ochrany ekosystémů. Vzpomeňme například, jak často se argument ve prospěch ochrany lesa či poskytování zdravotní péče nízkopříjmovým skupinám obyvatel dává do souvislostí s finančními náklady a přínosy: přijmeme-li tato opatření, ušetříme spoustu peněz. Ale nemají snad tito lidé právo na zdravý život bez ohledu na to, jestli tak vláda ušetří? Nemají jeleni, veverky a stromy v lese právo na existenci, i když to podle účetních knih nepřináší finanční hodnotu?

Rozhodující vliv ekonomiky silně ovlivňuje náš vztah k sobě samotným, k lidem kolem nás i ke zbytku světa (včetně jiných živočišných druhů). Od útlého věku jsme vedeni k tomu, abychom se vnímali jako spotřebitelé, vyjadřovali se prostřednictvím spotřeby a utvářeli svou identitu na základě věcí, které vlastníme, a na základě svých oblíbených značek. Nakupování se považuje za běžnou kratochvíli. Na základě těchto aspektů své identity jsme se naučili navazovat přátelství a vztahy. Vezměme si například skupiny kamarádů, kteří nosí stejnou značku džínů či bot, nebo ty, kteří se stýkají, protože vlastní stejný typ auta. Mohou tak vznikat povrchní a předsudečné vztahy, jež nám nepřinášejí potřebnou podporu a nevzbuzují v nás soucit s ostatními. Povrchní vnímání sebe sama i lidí kolem nás jako spotřebitelů*ek vede k nedostatku hlubších vztahů, které potřebujeme. Může mít dopad i na rodinné vztahy, třeba

» Od útlého věku jsme vedeni k tomu, abychom se vnímali jako spotřebitelé, vyjadřovali se prostřednictvím spotřeby a utvářeli svou identitu na základě věcí, které vlastníme, a na základě svých oblíbených značek. «

když rodiče obětují čas, určený dětem, práci a tomu, aby víc vydělali. Zaměření na ekonomiku nás vrhá do začarovaného kruhu stresu, osamělosti a konzumu. V takové společnosti se často cítíme izolovaní a mnozí tento pocit léčí nakupováním, prací, videohrami, pornem, drogami, alkoholem a dalšími závislostmi, jen aby jim bylo lépe. Dovolím si vyslovit domněnku, že s tím, že naše společnost před zdravím lidí a planety upřednostňuje peníze a spotřebu, souvisí i rostoucí míra obezity a sebevražd.

Když se na tuto otázku podíváme detailněji, všimneme si, jaký dopad má rozhodující vliv ekonomiky i na naše vztahy k lidem celosvětově. Masivní kolonizace, genocida a zotročování lidí na celém světě od roku 1400 až do poloviny dvacátého století byly ekonomické projekty západních mocností. Těmito hrůznými činy získávaly kontrolu nad lidmi a zdroji. Důsledky éry nepokrytého otroctví a kolonizace se projevují dodnes. Řada dříve kolonizovaných zemí a společenství se ocitla v pasti chudoby a mainstreamové narativy je označují za „nerozvinuté“ a „rozvojové“, za „země třetího světa“ a dokonce za „zaostalé“ státy. V posledních desetiletích je nejmocnější bohaté státy přinutily k neudržitelnému zadlužování, což částečně vysvětluje, proč se globálnímu Severu stále každoročně dostává většího bohatství než globálnímu Jihu. Vzhledem k tomu, že globální Sever zbohatl a získal moc *právě proto*, že kolonizoval, zotročoval, vyhlazoval a vykořisťoval obyvatele globálního Jihu, je to podivuhodné.

Zásadní pak je, že tyto činy do značné míry ospravedlňuje západní světonázor, který svět vnímá jako celek tvořený izolovanými jevy (tedy izolovanými jedinci, izolovanými společenstvími a lidmi izolovanými od přírody). Dobyvatelské a panovačné mocnosti obyvatelstvo kolonií a otroky*ně obvykle považovaly za „jiné“ bytosti, které jsou méně lidmi. Stejně tak první conquistadoři a průmyslníci vnímali přírodu jako něco zcela jiného a izolovaného a jako něco, co mají lidé dobývat a přetvářet. Mnozí dnešní globální nerovnost dokonce považují za něco, co s dějinami západního kolonialismu a vykořisťování nesouvisí. Toto izolované vidění světa dnes můžeme vidět i v tom, jak mluvíme o „přírodních zdrojích“ a „přírodním kapitálu“: příroda je jen zdrojem, který firmy přeměňují na výrobky. I s lidmi se běžně zachází jako se zdroji a s kapitálem. Právě upřednostňování bohatství pro některé na úkor všech a všeho ostatního vyvolalo krize 21. století: rostoucí nerovnost, klimatickou krizi a úbytek biologické rozmanitosti. Tyto krize však vzhledem k tomu, že všechno skutečně souvisí se vším, ohrožují samotnou strukturu naší společnosti

a biofyzikální základ, na němž závisí naše existence, a to i těch nejbohatších z nás.

Chceme-li tyto krize řešit, musíme změnit náš pohled na svět a nevnímat už všechno jako izolované entity, ale uvědomit si vzájemnou provázanost všeho a všech. K tomu patří i povědomí o tom, jak je přítomnost nedílně propojena s minulostí a budoucností.

» Chceme-li tyto krize řešit, musíme změnit náš pohled na svět a nevnímat už všechno jako izolované entity, ale uvědomit si vzájemnou provázanost všeho a všech. «

Ano, každý z nás je jedinečný člověk a jedinečné je i každé společenství, ale všichni jsme propojeni širší pavučinou života. Budeme-li jednat na základě tohoto vnímání propojenosti světa, budeme mít velmi jiné vztahy. V těchto souvislostech snadno pochopíme, že jiné druhy a ekosystémy nemusíme chránit, protože na tom vyděláme nebo ušetříme, ale protože jsou základem našeho dalšího rozkvětu a protože i ony mají právo na život. Musíme si uvědomit, že pokud se jiným členům*kám mého společenství nedaří dobře, nemůže se dařit úplně dobře ani mně, a naopak. Proto musíme od druhých přijímat a také jim nabízet hluboký soucit, péči a podporu. Stejný soucit, péči a porozumění musíme nabízet i sobě – nikoli jako spotřebiteli*ce, ale jako božské bytosti, jež má na zázraku života na Zemi svůj podíl. Musíme se znovu zamilovat do sebe a do všeho živého. Jde o stejný druh sebelásky a lásky ke světu, která je přirozeně vlastní malým dětem, než se tento cit odnaučí socializací. Pokud si budeme vážit toho, kvůli čemu opravdu stojí za to žít – pocitu sounáležitosti s něčím, co dalece přesahuje naše individuální já –, můžeme odvrátit hrozící sociální a ekologické katastrofy a náš život bude navíc mnohem bohatší.

Důležité je však uvědomit si, že jde o systémový problém. Ekonomika naše životy nezačala ovládat v důsledku nějaké shody okolností nebo chyby. Jde o přirozený důsledek toho, že je orientovaná na zisk. Podniky a jejich majitelé se kvůli zisku snaží vydělat víc pro sebe a konkurovat druhým, a systém se tak rozšiřuje do všech koutů světa i do všech částí našeho života. V ekonomice orientované na zisk vládne už z její podstaty vysoká míra nerovnosti, a právě ta způsobuje, že lidé mají ještě větší potřebu věnovat větší část života práci a spotřebě (aby se tak přidali k bohatším vrstvám). Nerovnost je systémovým rysem ziskové ekonomiky, protože majitelé*ky firem obvykle hromadí bohatství za účelem zbohatnutí, a mzdy se drží při zemi, aby firmy mohly přinášet větší zisk

investujícím. A pokud firmy nutí klientelu kupovat čím dál víc nepotřebných výrobků – opět proto, aby investujícím přinesly zisk –, vybírá si to velkou daň na životním prostředí.

Takže ano, každý z nás musí individuálně změnit svůj pohled na svět i na vztah k sobě samému, na vzájemné vztahy s druhými i na vztah ke zbytku přírody. Musíme se však také spojit a politické a ekonomické systémy kolem sebe změnit tak, aby odpovídaly vnímání propojenosti světa a abychom nebyli neustále pod tlakem a nestavěli tak ekonomiku na první místo, nechovali se sami k sobě i ke druhým jako spotřebitelé*ky a s úžasnými ekosystémy této planety nezacházeli jako s hromadou zdrojů a kapitálu.

Musíme společně usilovat o odklon od ziskové ekonomiky a posílit stávající alternativy, jež jsou zdravější a příjemnější. Patří k nim například sítě sdílení a směny, „not-for-profit“ podniky, komunitní družstva pro obnovitelné zdroje energie a zemědělství podporované obcemi. Kromě podporování alternativ k ziskové ekonomice ve své obci se můžete připojit i k sociálnímu hnutí a prosazovat změny. K šesti klíčovým opatřením, která je třeba prosazovat společnými silami, patří: 1) změna politických cílů a přechod od zaměření na hospodářský růst a ziskovost k přímému zaměření na zdraví lidí a životní prostředí, 2) zrušení dotací a daňových úlev pro velké ziskové korporace, 3) podpora a budování neziskových podniků a trhů (např. prostřednictvím počátečních investic, podnikatelských inkubátorů a zásad pro zadávání veřejných zakázek), 4) zahájení masivního přerozdělování bohatství od nejbohatších společenství těm nejchudším (včetně odškodnění za kolonizaci a otroctví), 5) zkrácení pracovního týdne a 6) zajištění všeobecného přístupu k základním službám, jako jsou potraviny, zdravotní péče a vzdělání (jež by poskytovaly jen státní a neziskové subjekty).

TOTAL REFUSAL

Produkce masmédií je mašinerie řízená marketingovými vzorci. V podstatě jde o průmysl pozornosti, který – v době posedlosti pokračováním doslova – dokola opakuje a stvrzuje společenské hodnoty a nastoluje kulturní a ekonomickou hegemonii. Na západní polokouli konzervativní až liberální kapitalistickou ideologii, která nás do této zjevně slepé uličky dějin přivedla, prosazuje valná část velkorozpočtových produkcí, a ideologická změna se tak pro mnohé stala v pravém slova smyslu nemyslitelnou.

Platí to nejen pro filmy, ale i pro mainstreamové videohry, jež se staly jednou z nejvýznamnějších forem zábavy a jejichž roli média ovlivňující zejména mladé lidi nelze přehlížet. Své hodnotové konstrukty vytvářejí podobně jako valná část filmových trháků, a to na základě hyperindividualistického pohledu na svět, který čeká, až se odevzdá jedinci, který hry hraje – na svět plný klišé, který se řídí spíše manichejskými principy. Za toto nevhodné zjednodušení vidění světa částečně vděčíme skutečnosti, že politika je marketing – politické kategorie se povrchně prezentují podle toho, jaké cílové skupině je lze přisoudit, přičemž se ignoruje politická role médií a strukturální kritice se „pro jistotu“ vyhýbáme: například velkorozpočtové hry sice obhajují genderovou a rasovou rozmanitost, ale zároveň dialekticky podporují konzervativní tropy. Vyžadují toleranci vůči těm, kteří přijali jejich vizi vesmíru, a jsou nekompromisní vůči těm, kdo ji zpochybňují.

Dnešní masmédia slouží primárně prodeji, a jsou tak v pasti bubliny neustálého ujišťování, kdy se donekonečna opakují osvědčené vzorce, a tím i hodnoty a světonázory. Společnosti tak začaly žít kapitalistickými představami, jako by to byla jejich druhá přirozenost – přirozená a neměnná biosféra, kterou v její celistvosti zkrátka nezpochybňujeme.

Herní průmysl se zrodil s komercializací her v devadesátých letech, tedy v době blížícího se vrcholu pozdního kapitalismu, a okamžitě nasál všechny jeho prvky: modely osvědčených postupů, neoliberální zaměření na jednotlivce jako na středobod světa, nezpochybnitelnou expanzivní logiku a konstrukci hry i příběhové smyčky, v nichž dominují muži s patřičným podílem hypermaskulinních tropů. Některých těchto prvků se podle všeho stěží zbavujeme i v progresivních dvacátých letech 21. století: ženské postavy se většinou smrsknou na jednu ze dvou rolí, které buď přehnaně zdůrazňují klasické pojetí ženskosti, nebo ženy zkrátka promění ve stereotypní typy, přitom mužské tropy rozšířené o tradičně ženské atributy vidíme jen vzácně. Mainstreamové hry tak zavánějí devadesátými lety.

Total Refusal je pseudo-marxistická mediální guerilla, jejíž členka a členové subverzivním způsobem pracují s mainstreamovými videohrami. Vstupují do nich a apropriují je tím, že odmítají jejich pravidla – nerespektují cíle ani cesty, které jim jsou předkládány jako nutné a samozřejmé. Digitální prostor, do kterého intervenují, tak nově objevují a zkoumají, jak jej lze využít jinak než k boji. Svou prací tak Total Refusal ukazuje na politický rozměr těchto her, ideologii vepsanou v jejich struktuře. Ve svém prvním filmu, který byl oceněn několika cenami, *Operation Jane Walk*, například berou diváctvo do dystopického světa multiplayerové střílečky *Tom Clancy's: The Division*. Roli agentů Divize však odmítají a namísto střílení se vydávají na prohlídku postapokalyptického Manhattanu povídat si o architektuře a urbanismu.

totalrefusal.com

V jádru této kritiky herního průmyslu je zoufalé volání po mediální kultuře osvobozené od zkorumpovaného slovníku pozdního kapitalismu. Cílem hyperrealismu – tedy v podstatě vizuálního jazyka kapitalismu – není znovu vytvořit fyzickou realitu, spíše se snaží znovu nás utvrdit v našich představách: ve videohře je každý západ slunce dokonalý. Postavy, s nimiž se setkáváme, jsou často pouhé archetypy, tedy představy o postavách vhodných pro roli či hodnotu, kterou reprezentují. Ambivalentní postavy a morálně složité otázky mají ve světě zalidněném marketingovými stereotypy jen málo prostoru.

Nepřekvapí, že i v dnešní Čínské lidové republice, která má díky počtu obyvatel také jeden z největších trhů v herním odvětví, jsou videohry skrz naskrz hyperkapitalistickým médiem. Existuje nebo existoval však někdy nějaký protipříklad?

Jaroslav Švelch v knize s názvem *Gaming the Iron Curtain. How Teenagers and Amateurs in Communist Czechoslovakia Claimed the Medium of Computer Games* (Hraní her za železnou oponou. Jak si teenageři a amatéři v komunistickém Československu nárokovali médium počítačových her) z roku 2018 poukazuje na tematickou rozmanitost domácí tvorby videoher v Československu osmdesátých let: „Lidé psali hry o Indiana Jonesovi a o krtkovi/kuřeti Flappym, ale psali i o svých kamarádech, o svých oblíbených písničkách a o protestech proti režimu". Hry byly „protipólem mainstreamové korporátní produkce", částečně díky jinému kontextu výroby v centralizovaném socialistickém státě, i proto, že zůstávaly „garážovým" odvětvím. Výsledkem byl mediální žánr s rozmanitými hodnotami, postavami i dějovými linkami – mediální utopie, kterou mohou přijmout všichni. Toto subkulturní odvětví bychom sice mohli srovnávat s dnešní indie scénou, která rovněž produkuje různé hry vybočující z mainstreamových tropů, jenže téměř všechny sociální demokracie v období před popularizací videoher nahradily demokracie tržní, a nám stále chybí příklad mainstreamového herního průmyslu, který by umožňoval kulturní disent. Aby bylo jasno: problémem není existence masových médií, ale to, že konsensus, který prosazují, je založen na motivu zisku, nikoli na principu obecného blaha. Potřebujeme, aby hry byly místy vytrženými z hegemonie nevědomosti, místy ke zkoumání společenských problémů a různorodých perspektiv.

Po velmi nevalném pokusu Facebooku vytvořit hybridní sociální a herní médium jde do velké míry stále o neprobádanou oblast. Skrytá nebezpečí kapitalismu jsou v tomto případě zřejmá – v našem současném systému lze jen stěží uvažovat o konceptu sociálních herních center, aniž bychom řešili otázku porušování soukromí a outsourcované kontroly

prostřednictvím gamifikované meritokracie. V našem dnešním kontextu produkce se totiž zdá, jako by předem byl naprogramován dystopický hyperkapitalistický výsledek.

Ano, tato média mají rozhodně potenciál uskutečnit utopické vize hravých sociálních prostředí: místa, kde se lidé scházejí na převážně veřejných prostranstvích, společně prožívají dobrodružství, podílí se na demokratické a kritické výměně názorů, a na jejím základě budují silné vazby. To všechno v zásadě existuje. Přesto herní prostory na své cestě k tomu, aby se staly skutečnými sociálními médii, postupují přinejlepším malými krůčky – po kterých někdy následuje skok špatným směrem. Jestli nás dějiny něco naučily, pak to, že vždycky, když kapitalismus spolkne významné technologické inovace – například internet –, vyplivne pak sociální nebo ekologickou dystopii. Nemůžeme doufat, že naše politická ekonomie vytvoří nástroje a prostory, které nás od ní osvobodí. Má-li se mediální utopie stát skutečností, musíme prostředky mediální produkce nejprve zbavit logiky akumulace kapitálu. V podstatě si musíme uvědomit, že existuje i svět mimo kapitalismus, a teprve pak můžeme snít o demokratických a sociálních vizích lepší budoucnosti.

MEZE RŮSTU V AUDIOVIZI

PŘEMYSL MARTINEK

Jestliže klimatická krize vedla v posledních letech ke změnám ve společnosti, probíhající politická krize nastartovaná epidemií a živená nečekaným a devastujícím válečným konfliktem na Ukrajině žene společnost do spirály inflace a nevyzpytatelnosti. Po letech relativního klidu přichází doba nejistoty. Zdá se, že v mnoha aspektech ekonomického a politického života dosahujeme limitů, které jsme dlouho odmítali brát na zřetel. To vše dopadne radikálně i na filmový průmysl, který zatím držel standardy konjunktury. Ať už to bude díky změnám návyků chudnoucích mas, které mu v letech před pandemií zajišťovaly příjmy ze vstupného do kin, nebo zvyšujícím se nákladům produkce, které postihnou celý segment. Filmový průmysl je navíc o to zranitelnější, že je velmi úzce navázán na grantovou kulturní politiku, která bude jen těžko tváří v tvář rostoucím výdajům na školství, zdravotnictví apod. držet krok s inflací a navyšovat dostupné alokace v grantových výzvách napříč evropskými, republikovými i lokálními institucemi. Když se podíváme na celý výrobní řetězec, vidíme, že problém bude již na vstupu – tedy u produkce audiovizuálních děl. Zásadněji však postihne výstup – jejich uvádění, což může systém destabilizovat dlouhodobě. Co však může postihnout nejvíc, je prostor svobodné filmové tvorby, který vnímáme jako vrcholový segment celého audiovizuálního průmyslu. A právě proto stojí za to promyslet, jak můžeme audiovizi zásadně proměnit, aby se na nové prostředí dokázala adaptovat a aby se zachovala v co nejvíce různorodé formě.

ZTIŠIT HLAS EKONOMIKY

Meze dosud rostoucího průmyslu, technologického pokroku a dalších aspektů modernity jsou z pohledu filosofie i ekonomie často prezentovány jako prostor pro hledání alternativy. Dříve byly tyto meze ohledávány v kontextu myšlenky tzv. udržitelného rozvoje, na který přístup nerůstu částečně navazuje. Kromě omezení nadbytečné spotřeby i výroby a snížení jejich ekologických stop vybízí nerůst k redistribuci zdrojů, posílení komunit a místních vazeb. Nerůst odmítá HDP jako směrodatný ukazatel „kvality života“, protože jeho výpočet nezahrnuje negativní externality, tj. ekonomický zisk na úkor životního prostředí i lidí.

Také audiovizi máme ve zvyku rámovat prostřednictvím ekonomických, růstově orientovaných ukazatelů, jako je počet diváků*ček,

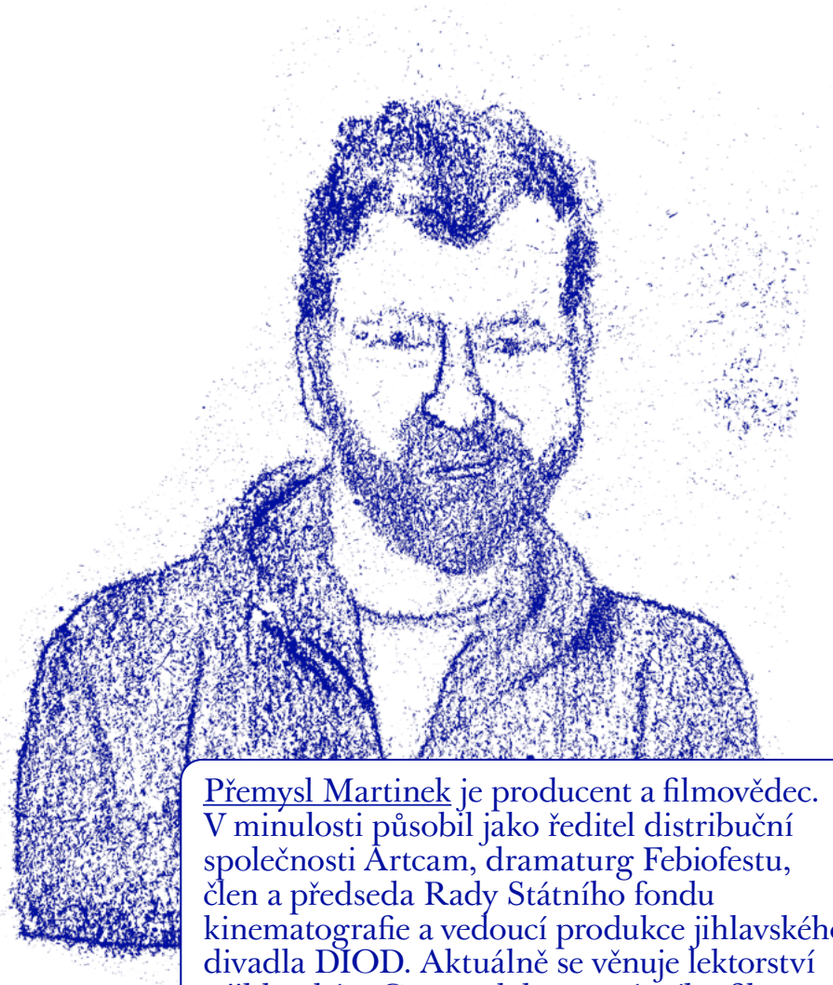

Přemysl Martinek je producent a filmovědec. V minulosti působil jako ředitel distribuční společnosti Artcam, dramaturg Febiofestu, člen a předseda Rady Státního fondu kinematografie a vedoucí produkce jihlavského divadla DIOD. Aktuálně se věnuje lektorství v jihlavském Centru dokumentárního filmu, filmové produkci a jako manažer regionálních filmových fondů spolupracuje s Asociací producentů v audiovizi. Dlouhodobě také působí jako expert v oblasti distribuce pro Státní fond kinematografie.

předplatitelů*ek, akreditovaných, výše rozpočtu a nebo třeba dosahu. V minulých dvou letech po nástupu pandemie jsme si ovšem museli uvědomit, jak moc je kulturní sféra křehká. Vzhledem k chybějícímu diváctvu se najednou kulturní produkce jevila jako zbytečná. Zatímco audiovize byla jediným segmentem, který jsme mohli v lockdownech prostřednictvím internetu konzumovat, živá kultura se obrátila jen do uzavřených pracovních skupin svých autorů*ek a na ně navázaných profesí. Začalo se zdát, že návrat do postpandemické reality bude provázet zpomalení a zkrocení nadprodukce.

Po odeznění lockdownů a ukončení specifických podmínek pro návštěvu kulturních institucí nastal pozoruhodný moment. Nashromážděné projekty musely ven, aby produkce dostály grantovým podmínkám. Zdvojily se divadelní sezóny, nezávislé soubory reprízovaly a premiérovaly zároveň, do kin vstupoval jeden český film za druhým a hudební promotéři doháněli zrušená turné. Právě v této atmosféře vznikal nejen na půdě brněnského HaDivadla otevřený dopis novému ministrovi kultury[1]. Dopis se stal manifestem propojení nerůstového diskursu – tak, jak ho známe z ekonomie a environmentalismu – s kreativním průmyslem, a podepsaly ho desítky lidí působících v oblasti umění a kultury. Volá především po stabilizaci, zvolnění a opuštění ekonomické terminologie, která debatě, zvláště té politické, o přínosech kreativních průmyslů vévodí. Argumentace o oprávněnosti kulturních dotací je totiž dnes více než kdy předtím postavena na pojmech jako pobídky, investice, multiplikační efekt, návratnost a taky růst malých a středních podniků atd. Máme se tedy od filmového průmyslu obrátit k filmové tvorbě? Jak bychom mohli nově měřit smysluplnost a výkonnost kinematografie a audiovize?

TVORBA NENÍ HDP

Téma nerůstu v audiovizi nebo kinematografii zatím příliš probádané není. Jeho reflexe se omezuje primárně na vypořádávání se s klimatickou změnou prostřednictvím tzv. Planet Placement – vkládáním osvětových sdělení a odkazů do obsahu děl, nebo green filmingu[2] – nástroji jako třídění odpadu či snižování uhlíkové stopy při tvorbě. Existuje však i studie, která jde za tato témata a snaží se najít možnosti, jak zastavit nadprodukci, kterou celosvětově spustila digitalizace filmu[3]. Autorka Maria Antonia Velez Serna je ve svých výstupech radikální. Odkazuje k „předdigitální“ době, kdy fyzický filmový pás fungoval jako přirozená bariéra pro rychloobrátkovou distribuci. Film se prostě postupně dostal

1 *docs.google.com/document/d/1LQtdSaYubTr_hIjUni_RPUqzuwlwvsMnQ_9fbxu1uT4/edit*

2 Viz *greenfilming.cz/jak*

do sítě kin a několik měsíců jí procházel. To se dnes děje v řádu dnů, víkendů a maximálně týdnů. Zároveň nedostupnost audiovize mimo kina a lineární televizi umožnila vytěžit filmy daleko intenzivněji, než je tomu dnes. V obou případech jí můžeme dát za pravdu. Je skutečně alarmující, že tak finančně náročné dílo, jako je celovečerní film, má tak krátký život. Zatímco velkou část předlistopadové produkce máme stále před očima, filmy, které vznikly po roce 1989, vidíme znovu jen zřídka. Dost absurdní se dnes jeví možnost, že si na film zajdete programově do kina několikrát za sebou. Možná už jen starší generace je ještě ochotná vidět film v kině a pak na domácích obrazovkách, nebo se vracet k evergreenům, kterými nás během léta zásobuje lineární televize. Audiovize je kolem nás tolik, že můžeme jednoduchým pohybem palce sytit touhu ji sledovat stále novými a novými podněty kdekoliv a kdykoliv se nám zachce.

Pokud by se však někdo z českých distributorů nebo filmových festivalů rozhodl podobně jako HaDivadlo[4], že v letošní sezóně nepřijde s žádnou novinkou a odehraje jen to, co už hrál, prohraje ostrý konkurenční souboj, který na trhu panuje – bez ohledu na množství veřejných prostředků, které trh konzumuje. Bude to poslední gesto, které tento soukromý podnik udělá. Nabízí se také otázka, jaký segment tedy zrušit nebo omezit. Mají se přestat natáčet komedie, nebo raději artové snímky? Vyřeší to trh, nebo omezení státní podpory, která funguje napříč evropskými zeměmi? Bude to přirozená změna, nebo si ji budeme muset naordinovat?

Dalším aspektem, který autorka studie zmiňuje, je budoucnost kin a sdíleného sledování filmů. I tady je radikální a říká, že kamenné instituce jsou příliš nákladné a instituci kina je třeba přestěhovat do obýváků, škol nebo hospod. Jenže kino není jen o setkávání a společném zážitku, ale také o sociálním statusu, a filmové publikum není jen publikem uměleckého filmu, ale i publikem blockbusterů, které se s obývákem asi jen tak nespokojí. No a taky je jasné, že z obýváků k tvůrcům*kyním a do produkcí většinou peníze neputují, takže tenhle krok by mohl nastat pouze tehdy, kdybychom se vědomě rozhodli, že se audiovize stane amatérským koníčkem, který zasáhne jen bezprostřední okolí těch, kdo filmy tvoří. K nerůstu ve filmovém průmyslu nelze přistupovat jen prostřednictvím osekávání nákladů distribuce a omezování uhlíkové stopy filmových tvůrců*kyň a publika. Zbytečně bychom tak rezignovali na to, že zatím ještě máme dostatek disponibilních prostředků, se kterými se můžeme naučit lépe a efektivněji zacházet.

3 *enough.scot/2021/02/09/culture-beyond-extractivism-what-might-a-post-growth-cinema-look-like-by-maria-antonia-velez-serna/*

4 Ze závěrečného zhodnocení divadelní sezóny, která měla podtitul nerůst, však vyplývá, že šlo jen o časově ohraničený experiment a že se divadlo v nastávající sezóně vrací k tradičnímu dramaturgickému plánování a produkční praxi.

SÍLA VEŘEJNÝCH PENĚZ

Důležitým motivem, který se okolo pojmu nerůst točí, je úroveň nebo spíš diferenciace diskusí, které se o ekonomice kultury vedou. V širší společenské a politické diskusi zatím stále kloužeme spíše po dialektické linii, zda kulturu vnímat jako nadstavbu, nebo základ společnosti, a zda se má proměňovat vlivem státní politiky, nebo spoléhat na přízeň trhu. Realita je taková, že funguje obojí. Vznikají komerční projekty (v audiovizi především midstreamové romantické komedie pro kina nebo celý segment televizních seriálů) a vedle toho běží paralelně segment autorské tvorby (autorská kinematografie, dokumenty, animace). Veřejná podpora přitom směřuje do všech segmentů. Podporuje se jak infrastruktura (divadla, kina, galerie, festivaly), tak tvorba obsahu. V politické diskusi se kultura občas přetřese v rámci ideologických bitev o to, kdo víc mrhá erárem a v době krize plýtvá na zbytné statky. Proč by vlastně mělo být špatně, když odbornou a politickou diskuzi o obhajobě dotací a pobídek do kultury vedeme za použití pojmů jako zhodnocení vložených prostředků (i ve vztahu k lidskému kapitálu) nebo růst kreativního průmyslu apod., jak naznačuje výše uvedený otevřený dopis? Skutečně to vytváří neúnosný tlak?

Prostředkem k udržitelnému rozvoji nebo přímo nerůstu v oblasti audiovize, které reprezentuje konec prekarizace práce v sektoru, odeznění tlaku způsobeného nadprodukcí a „ekologizace“ výroby i uvádění, je především diskuse o směřování veřejné podpory. Je zapotřebí pečlivě promyslet, za jakých podmínek a do jakých projektů půjde. Zatím se zdá, že veřejné prostředky v kultuře jsou zde proto, aby se celý segment nezhroutil, ale možná je na čase spíše přemýšlet o tom, jak je zacílit tak, aby mu pomohly naplnit cíle, které jsou pro něj klíčové – je to především zachování svobodného prostoru tvorby, zachování a rozvoj lidských kapacit a konkurenceschopnost směrem k zahraničí, protože bez kontaktu s ním se česká audiovize a potažmo kultura neobejde. Veřejná podpora dnes do kultury nesměřuje od úřednictva nebo politické reprezentace. Ty tvoří jen administrativní rámce a vyjednávají alokace. Samo přerozdělování a koncepční práce leží na profesních organizacích. Revize stávajících grantových systémů

» Prostředkem k udržitelnému rozvoji nebo přímo nerůstu v oblasti audiovize, které reprezentuje konec prekarizace práce v sektoru, odeznění tlaku způsobeného nadprodukcí a „ekologizace“ výroby i uvádění, je především diskuse o směřování veřejné podpory. «

v celé oblasti kultury (včetně dotací na provoz příspěvkových organizací) je tedy důležitým předpokladem k tomu, abychom mohli přijít s novou komplexní kulturní politikou, která přirozeně musí reflektovat jak limitované zdroje veřejných i soukromých financí, tak limitované přírodní a lidské zdroje. Politikou, která bude znamenat konec řady souborů, týmů, institucí a akcí, které již nebude možné s danými alokacemi udržet při životě, ale bude dlouhodobým garantem pro rozvoj těch, kteří si s danými prostředky vystačí.

Česká diskuse, kterou reprezentuje výše zmíněný dopis ministrovi kultury, volá především po lepších pracovních podmínkách, které ale nerůst, reprezentovaný komunitním a sdíleným způsobem života, nemůže v této podobě ufinancovat. Volá tedy po masivní státní intervenci, jejímž motorem však musí být stabilní systém a dostupné prostředky, kterých se na všech frontách nedostává. S předcovidovými alokacemi veřejných prostředků do filmové tvorby a distribuce včetně festivalů nás nevyhnutelně postihne pokles zdrojů. Nerůst však není založen na vnějších okolnostech, ale na dobrovolném rozhodnutí. Jde o to, abychom mu našli smysluplnou cestu a zachovali to, co je v našem systému nejdůležitější – bez ohledu na to, jestli o filmu (kultuře) přemýšlíme v ekonomických nebo estetických pojmech.

Kiri Dalena je filipínská umělkyně, dokumentaristka a lidskoprávní aktivistka. Její tvorba je hluboce poznamenána zkušeností s bezprávím, politickou a vojenskou zvůlí a násilím. Nejen jako umělkyně se Dalena primárně zabývá tématy nesvobody a sociální nespravedlnosti na Filipínách. Mezi její nejznámější práce patří *Erased Slogans*, série fotografií z manilských protestů proti Marcosově režimu v 70. letech, ze kterých Dalena odstranila nápisy na transparentech protestujících. Prázdné transparenty symbolizují nejen umlčování disentu, ale také omniprezenci bezpráví a protestu v čase i prostoru. Podle Daleny zároveň „prázdné plakáty nabízejí ticho, které je nezbytné k zamyšlení“.

Requiem for M / Rekviem za M

2010, 6 min. 53 s., barva, zvuk, digitální, tagalsky, anglické titulky

» 23. listopadu 2009 byla zastoupena cesta osmapadesáti lidem, kteří hodlali registrovat opozičního kandidáta s cílem ukončit vládu politické dynastie mocného klanu v provincii Maguindanao. Přes sto ozbrojenců je přinutilo sjet z dálnice na polní cestu vedoucí k úpatí kopce. Tam na bezbranné lidi, většinou zástupce médií a ženy, zahájili palbu a mrtvá těla narychlo pohřbili do hromadných hrobů i s jejich vozidly. *Rekviem za M*, které ukazuje záběry z pohřbů a místo masakru v opačné chronologii, „už není dokumentem ani kritickým zobrazením“, ale proměňuje se v „empirické procesí vzdalující se od zmíněné události“. «

Gikan sa Ngitngit nga Kinailadman /
Z temných hlubin

2017, 27 min. 01 s., černobílý; barva, zvuk, 16 mm,
analogový, digitální, cebuánsky, tagalsky, anglické titulky

» V červnu 2016 tehdejší zvolený prezident Rodrigo Duterte ještě před svou inaugurací podepsal společné prohlášení o obnovení mírových jednání s Národní demokratickou frontou. NDF je ozbrojené křídlo Komunistické strany Filipín a v mírových rozhovorech o ukončení padesátileté guerillové války vedené Novou lidovou armádou (NLA) zastupuje stranu revoluce. V souvislosti s oživlou nadějí umělkyně usoudí, že konečně přišel čas ponořit se do vlastního archivu mapujícího politické nepokoje, a snové scény, odehrávající se pod vodní hladinou, prokládá dokumentárními záběry pořízenými analogovou i digitální technikou. Dílo *Z temných hlubin* je vzpurným vyjádřením ztrát a smutku, které se hromadily nevysloveny po celá desetiletí. «

Christmas in Our Hearts Reloaded /
Vánoce v našich srdcích reloaded (HindeOke#1)

2016, 3 min. 46 s., barva, digitální, anglicky

» HindiOke je složenina slov „není to ok“ a „karaoke“. Kolektivní dílo vychází z populární filipínské vánoční písně, která je na Filipínách ve svátečním období všudypřítomná. Filipínci na Filipínách i jinde ve světě drží v rukou cedule z tvrdého papíru s nápisy, jimiž vyjadřují svůj postoj k zabíjení. Použití tohoto typu cedulí odkazuje na fotografie obětí, vedle jejichž těl ležely cedule s nápisy „Prodávám drogy“ nebo „Jsem závislý na drogách“. Text písně byl změněn, ale její duch zůstává. Video bylo zveřejněno online jako součást kampaně sítě RESBAK, kterou Kiri Dalena vytvořila spolu s dalšími filmaři a pracovníky v médiích a kultuře jako protiváhu k mlčení, jímž je obestřena smrtonosná protidrogová válka vedená za vlády prezidenta Duterteho. «

Erased Slogans / Smazané slogany

2008–2022, 3 min. (ve vývoji), černobílý, bez zvuku, digitální

» Digitálně upravené oskenované fotografie dokumentující četné demonstrace za vlády tehdejšího filipínského prezidenta Ferdinanda Marcose, který v roce 1972 vyhlásil stanné právo a udržel si moc přes dvacet let. Dílo sestávající z přehlídky transparentů, z nichž byly odstraněny všechny nápisy, stručně vyjadřuje nebývalý rozsah útlaku a umlčování dané doby. V červnu 2022 snímky poničila voda, která v důsledku prudkých dešťů zaplavila sklad, v němž je umělkyně přechovávala. Voda fotografie dále rozpila a bezděčně tak zachytila situaci, která odráží současný návrat rodiny zesnulého diktátora k moci. «

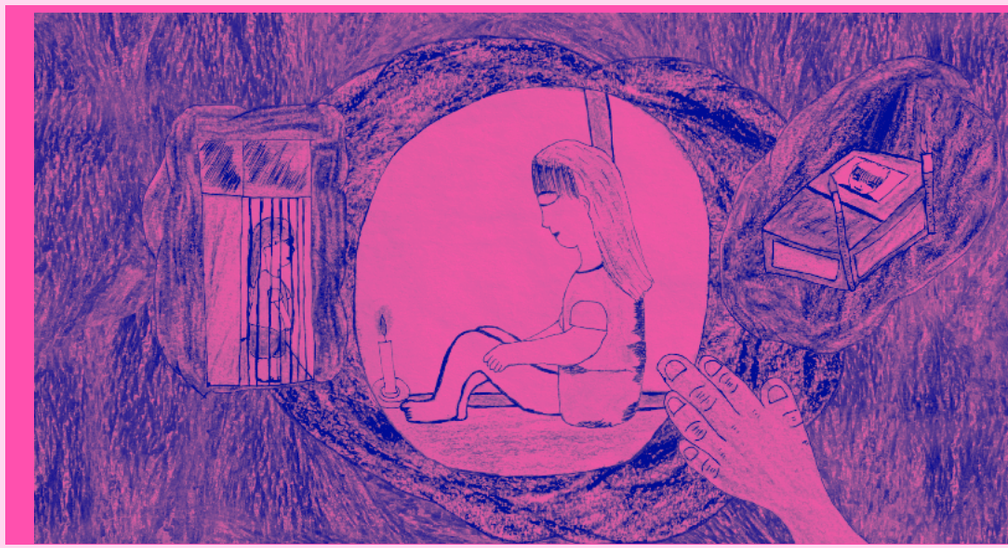

Alunsina

2020, 41 min., barva, zvuk, digitální, tagalsky, anglické titulky

» Film Kiri Daleny je modlitbou prosící bohyni Alunsinu, aby dala sílu dětem a starým lidem. Snímek promítaný vzhůru nohama zrcadlí utrpení/nespravedlnost a zaobírá se všednodenním životem jedné z tisíců rodin, které přežily válku proti drogám. Chřadnoucí babička s tichou starostlivostí a láskyplností pečuje o svá vnoučata v batolecím i teenagerovském věku. V jedné scéně zpívá nejmladšímu z vnoučat, které pije mléko z lahvičky, protest song, jako by to byla ukolébavka. Děti si spolu hrají. Samy od sebe se rozhodnou kreslit, aby dokázaly „zpracovat“, co je v životě potkalo. Připadají si jako slabé články řetězu. Musí se rozloučit se svým otcem, který byl zabit během policejní razie, protože údajně „kladl odpor“. Jejich matka byla křivě obviněna z prodeje drog. «

Pila / Fronta

2022, 62 min., barva, zvuk, digitální 5kanálová instalace, tagalsky, anglické a německé titulky

» Ve videoinstalaci *Pila (Fronta)* pozorujeme, jak lidé v různých fázích života čekají ve frontě na potravinové balíčky před komunitní potravinovou bankou uprostřed pandemie a celostátních voleb. Někteří přišli už před rozedněním, aby se na ně dostaly konzervy, maso, zelenina nebo rýže, podle toho, co kdo bance tento týden daroval. Lidé si vyměňují tipy, jak si v téhle životní situaci poradit, říkají, že je lepší zařadit se do fronty už brzy ráno, povídají si o tom, co vařit, aby jídlo déle vydrželo, baví se o nezaměstnanosti, příležitostné práci, plánech na otevření obchodu, o očkování, bouřkách, požárech, bydlení a selhání místní správy, ale také například o Facebooku, Instagramu a ježdění na kole. Dokud tu budou potravinové banky, tito lidé se zapřísahají zařadit do fronty. Nakonec se fronta pohne. Prezidentské volby vyhrává diktátorův syn. Někteří ho volili. Pandemie pokračuje. Tato existenciální, strhující pětikanálová videoinstalace měla být původně v životní velikosti, ale její projekce tuto velikost překračuje. «

SLOVNÍK ZATÍM NEEXISTUJÍCÍCH SLOV

ZAVATAROVAT SE [*verb.*] pocit, který může přepadnout některé jedince, když se identifikují se svým avatarem víc než se svým fyzickým tělem.

PŘÍKLAD 1
Zbavila se všech zrcadel, co měla doma, protože se zavatarovala a nelíbí se jí pohled na své fyzelo (viz fyzelo).
PŘÍKLAD 2
Pořád chodí pozdě, protože je zavatarovaný a zapomíná, že se nemůže teleportovat z domova do třídy.

MOZKOBRZDA [*subst.*] náhlé uvědomění si faktu, že většinu našich zážitků vytváří mozek a mysl.

PŘÍKLAD
Padal jsem ve virtuálním světě z pegase a zachvátil mě pocit volného pádu, ale zároveň mi zafungovala mozkobrzda, protože jsem věděl, že moje fyzické tělo sedí na židli.

FYZELO [*subst.*] fyzické tělo jedince, opak jeho nebo jejího virtuálního těla.

PŘÍKLAD
Jenže já potřebuju nové tričko pro svoje fyzelo, ne pro svůj avatar.

PLANETÁRNÍ KLAUSTROFOBIE [*subst.*] pocit, kdy si uvědomíte, jak děsivé dopady budou mít klimatické změny a že z této planety není úniku.

PŘÍKLAD
A: *Bože, my jsme fakt uvízli uprostřed požáru, že jo?*
B: *Vidím, že už ti konečně najíždí planetární klaustrofobie.*

ORYNGHAMOVAT, ORYNGHAM
1. [*tranz.*] poděkovat za vyslechnutí v řeči rostlin.
2. [*subst.*] výraz vděku za vyslechnutí v řeči rostlin.

DATOVÉ ODBORY [*subst.*] organizace hájící práva a zájmy uživatelů internetu.

PŘÍKLAD
V současnosti je při pohybu po internetu každý odkázán na sebe. Přitom důkladně se seznámit se všemi pravidly zacházení s daty, která o nás weby a aplikace sbírají, není v silách jednotlivce. Datové odbory práva a zájmy uživatelů hájí kolektivně podobně jako to dělají odbory na trhu práce.

UMĚLNICE [*subst.*] žena pohybující se ve sféře umění, která se snaží skloubit profesní a rodinný život v patriarchální kapitalistické společnosti.

METABOLISMUS
1. [*subst.*] procesy látkové výměny v organismu.
2. [*subst.*] procesy látkové výměny v lidské společnosti; tvoření, proměna a vypouštění chemických látek lidským společenstvím.

PŘÍKLAD
Díky ekologické ekonomii už ale dnes víme, že i lidská společnost má svůj kolektivní metabolismus – tvoření, proměnu a vypouštění chemických látek, například uhlovodíků. Co kdybychom proto pojem metabolismus rozšířili, a začali plánovat a navrhovat kolektivní metabolismy v souladu s ekosystémovými limity naší planety?

Autoři a autorky zatím neexistujících slov: Monica Gagliano, Sini Harkki, Lukáš Likavčan, Emiliana Rodriguez, Kateřina Smejkalová, Kateřina Šedá.

*

Inspiration Forum LAB je interdisciplinární výzkumný program, který pořádá Inspirační fórum ve spolupráci s Display – Asociací pro výzkum a kolektivní praxi. Jeho cílem je poskytnout prostor, kde se umělci*kyně a vědci*kyně mohou setkávat a spolupracovat na vytváření uměleckých projektů založených na výzkumu.

inspiracniforum.cz/lab

INSPIRATION
FORUM
LAB *

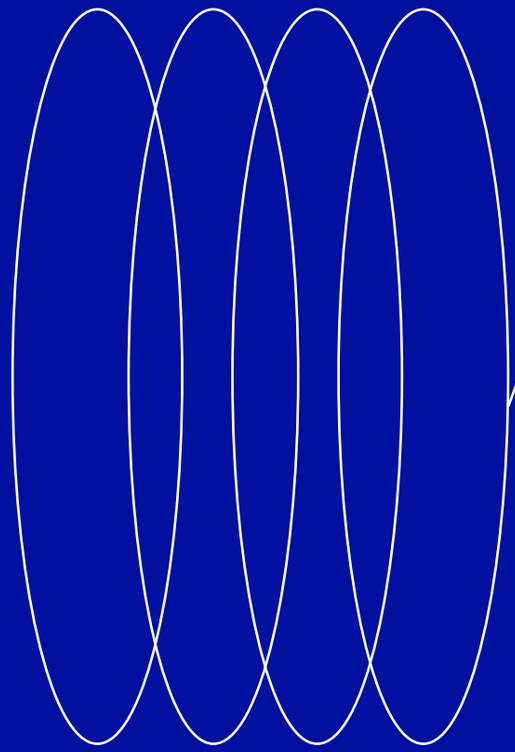

INSPIRATION FORUM LAB 2021/22 MEZE RŮSTU

V roce 1972 vydala skupina vědců v čele s Dennisem a Donellou H. Meadowsovými jeden z nejdůležitějších textů v historii environmentalismu. V dokumentu s názvem *Meze růstu* a přezdívaném „zpráva Římského klubu“ zkoumali s využitím nejmodernějších metod počítačového modelování chování lidských společností a ekonomik a dospěli k souboru jejich objektivních mezí. Publikované upozornění, že bychom měli být ohledně limitů naší planety obezřetní, se v té době setkalo se značnou skepsí vycházející z představy o neustálém hospodářském růstu, akumulaci kapitálu a technologických řešeních. O půl století později, uprostřed akcelerujícího klimatického kolapsu, již byly mnohé z mezí známých z hypotéz Římského klubu nevratně prolomeny. Nešlo tedy bohužel o pouhé hypotézy.

Pojem meze je naneštěstí stále v rozporu se základním nastavením západní liberální subjektivity. Navzdory obavám, že už je příliš pozdě, lze stále ještě uskutečnit změny, které budou lidi motivovat k tomu, aby se nebáli omezit sami sebe. K tomu, abychom mohli začít hledat strategii, která by pracovala s konceptem limitů, je nejprve třeba položit si několik otázek. Co jsou vlastně meze? Jsou to překážky? Nebo příležitost soustředit se na to, na čem skutečně záleží? Nebo se jedná o produktivní omezení? Kolik různých typů mezí existuje? A kolik je způsobů, jak je legitimně překonat? Jdou meze striktně proti růstu? Je růst vůbec potřebný? A konečně: jaké formy společnosti nebo ekonomiky se vlastně dokážou vejít do mezí naší planety? Všechny tyto otázky odstartovaly začátek výzkumné dráhy tří týmů stipendistů a stipendistek, které v rámci programu Inspiration Forum LAB 2021/22 pracovaly v dialogu s trojicí tutorů a tutorek – výtvarníkem Zbyňkem Baladránem, designérkou a vizuální umělkyní Lenkou Hámošovou a filozofem Lukášem Likavčanem. Výsledky jejich zkoumání daly vzniknout interdisciplinárním projektům kombinujícím umělecký a designový výzkum, jež se točí kolem tří metabolických budoucností: budoucnosti toků základních chemických prvků, budoucnosti měst a budoucnosti říčních ekosystémů. Nebyly však vybrány náhodně – reagují na naléhavost okolního prostředí, ať už se jedná o domácí město nebo obor.

» Pojem meze je naneštěstí stále v rozporu se základním nastavením západní liberální subjektivity. «

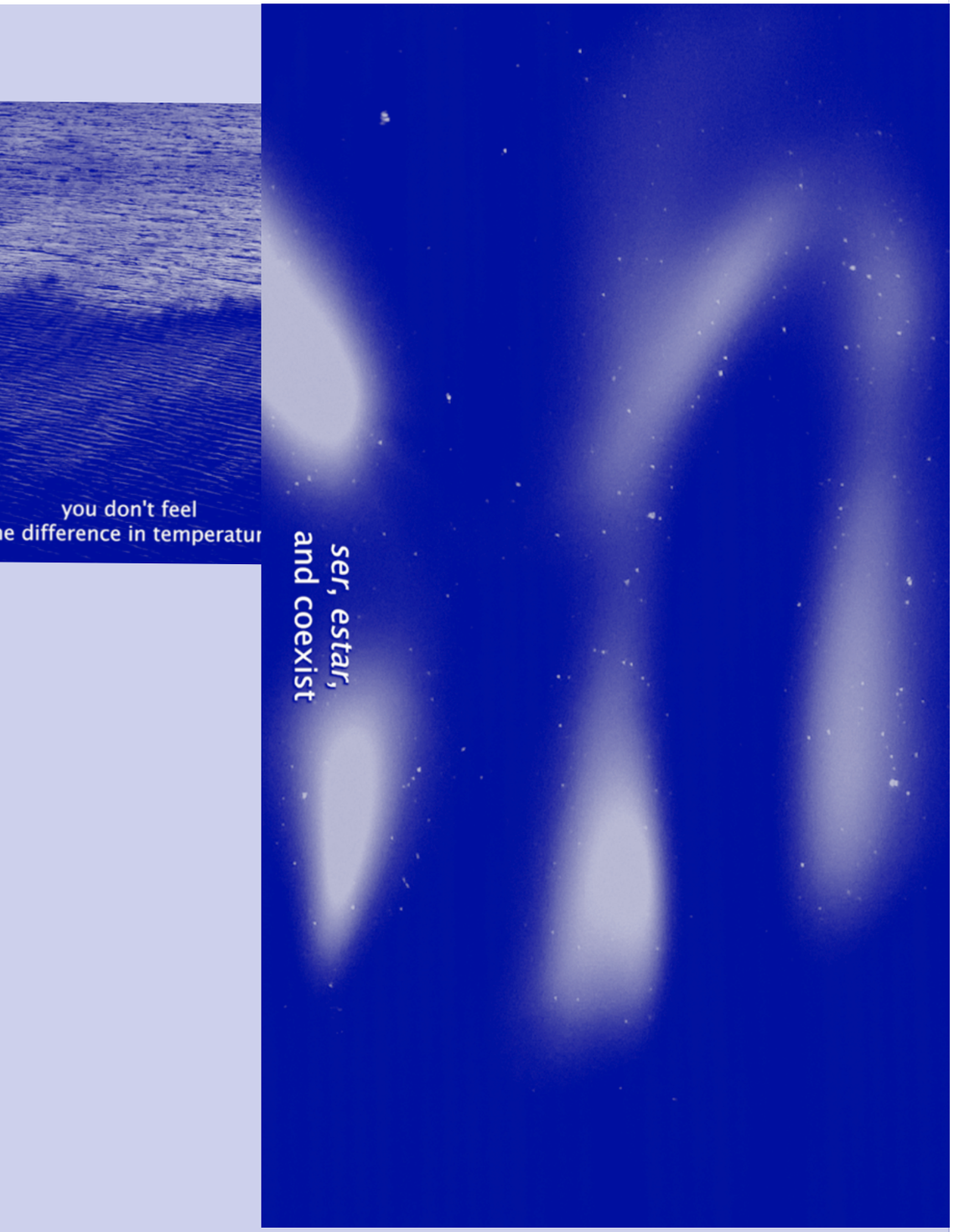

GUADIANA IN FOUR MOVEMENTS

BURAK KORKMAZ A PEDRO F. NETO
guadiana4movements.eu

Guadiana In Four Movements (Guadiana ve čtyřech větách) je audiovizuální dílo zkoumající současný stav a budoucí scénáře vývoje v okolí ústí španělsko-portugalské řeky Guadiana (Pyrenejský poloostrov). Dílo vychází z nalezených záběrů, obrazů a zvukových stop shromážděných během terénního výzkumu a využívá rovněž sonifikaci dat vytvořenou na základě současných klimatických modelů. Ve snaze pochopit zdrcující scénáře vývoje klimatických změn vycházející ze shromážděných dat poskytuje jejich sonifikace srozumitelnější zážitek vystihující složitou dynamiku tohoto regionu z hlediska jeho zranitelnosti, specifičnosti i komplexnosti.

» Ve snaze pochopit zdrcující scénáře vývoje klimatických změn vycházející ze shromážděných dat poskytuje jejich sonifikace srozumitelnější zážitek vystihující složitou dynamiku tohoto regionu z hlediska jeho zranitelnosti, specifičnosti i komplexnosti. «

Ústí řeky Guadiany je názornou případovou studií dopadů změny klimatu na citlivou biodiverzitu ve Středomoří. Guadiana, třetí největší povodí (67 133 km^2) na Pyrenejském poloostrově, pramení v oblasti zvané Lagunas de Ruidera ve středním Španělsku a po 742 kilometrech ústí do Cádizského zálivu na portugalském pobřeží. Od 13. století fungovalo její ústí jako pomyslná „přirozená“ hranice mezi Portugalskem a Španělskem. V roce 1926 byla na základě Úmluvy o hranicích – *Convénio de Limites / Acuerdo de Límites* – přijata dohoda stanovující oficiální vymezení této hranice. Slovo „hranice“ označovalo pouze právně závaznou hranici zasazenou doprostřed řeky mezi dvěma pobřežními státy. Od té doby nabyla tato „hranice“ i jiných významů.

Přestože je oblast v okolí Guadiany velmi náchylná k záplavám, vysychání půdy, problémům s nedostatkem vody a salinizaci, je i nadále využívána k výrobě elektřiny, pro účely intenzivního zemědělství, pastvy dobytka a turismu. Kontrola vodního toku protékajícího mezi Španělskem v jeho horní části a Portugalskem v té dolní byla příčinou různých sociálních i politických sporů v důsledku přijetí špatně komunikovaných a nedostatečně koordinovaných regionálních, národních a nadnárodních regulačních opatření. Přestože řeka obě země z velké části sociálně, ekonomicky a jurisdikčně rozděluje, ústí Guadiany zůstává samostatným

útvarem s křehkým a jedinečným ekosystémem. Toto propojení biodiverzity značí, že jakýkoli nepatrný zásah může potenciálně narušit celý ekologický řetězec, socioekonomickou cirkulaci i odolnost systému v okolí řeky Guadiany. Z pohledu zblízka jsou totiž patrné hydroekologické „limity" této řeky, které nám nevyhnutelně připomenou širší souvislosti prognózy publikované pod názvem „Limity růstu" před padesáti lety (Meadows a kol., 1972).

Predikce je třeba brát s určitou rezervou, umožňují nám však pochopit chování systému v určitém časovém horizontu (Bardi 2011). Počítačové modelování nám umožňuje znázornit různé systémy světa z hlediska jejich složitosti, nelinearity a dominance zpětných vazeb. Obecně jsou kvantitativní modelování založena na matematických výrazech, které definují, jak spolu různé prvky systému souvisejí; když simulace zachytí jeden z mnoha možných různých výsledků, vznikne „scénář". Tyto scénáře, které se opírají o data a matematické výpočty zpětnovazebních smyček, jsou pak rozhodující pro stanovení budoucích dopadů na prostorově proměnlivé a různorodé ekosystémy, jako je Guadiana.

S tímto vědomím se *Guadiana ve čtyřech větách* zabývá současností a budoucností ústí španělsko-portugalské řeky Guadiany prostřednictvím dvou komplementárních přístupů. V rámci prvního z nich jsme zjistili, jak místní lidé vnímají a chápou dopady klimatických změn ve svém každodenním životě. K tomu nám posloužila průzkumná práce a senzorický etnografický výzkum v terénu podél ústí řeky Guadiany s cílem zachytit komplexní dynamiku objektů, lidí, obrazů, zvuků a různých technologií, které na tomto specifickém místě v různé míře koexistují a vzájemně se ovlivňují. Zkoumali jsme přitom, jak se různé typy zdrojů a materiálů, singulární i triviální, viditelné i neviditelné, skládají, propojují a mohou dávat smysl. Sestavování těchto různorodých materiálů se tak vyznačovalo zkoumáním toho, jak se zobrazené prvky spojují, a nikoli toho, jak „jsou" ve snaze představit je jako rozvíjející se síly, nikoli jako statické podstaty (Deleuze & Guattari 1978).

Zatímco obrazy a zvukové stopy shromážděné během terénního výzkumu coby vodítka toto dílo teritorializují, sonifikace dat pak problém Guadiany univerzalizuje. Sonifikace dat totiž kromě zpochybnění znázornění scénářů změny klimatu, které mají často podobu vizualizované projekce, dokáže téměř „prorocky" nabídnout i „panoptický pohled shora nebo z budoucnosti" (Helmreich 2016). Náš druhý přístup tak spočíval v pohledu na stávající klimatické modely, důkladném výběru, analýze a systematizaci nezpracovaných dat, která byla základem možných

budoucích scénářů, v rámci procesu, jež coby výsledek sonifikace dat představuje metodu audiomapování.

Guadiana ve čtyřech větách se odvíjí ve čtyřech částech na základě různých scénářů IPCC, které mají podobu sonifikace dat. Díky ní je možné lépe pochopit nebo ocenit změny a struktury dat, která slouží jako podklad pro vizuální zobrazení. Výchozí hodnoty intervalu tvoří průměrné, maximální a minimální teploty z let 1981 až 2014 naměřené v povodí ústí dolní a střední Guadiany, částečně v regionech Huelva (Španělsko) a dolní a střední Alentejo a Faro (Portugalsko), na základě počátečního referenčního scénáře, který je obecně znám jako nejlepší možný scénář oteplování o ≈ 1,8 °C. Stejná regionální data byla sonifikována pro účely zobrazení dalších projekcí (≈ 2,7 °C / ≈ 3,6 °C / ≈ 4,4 °C) v rozmezí přibližně 120 let. Čtyři věty díla byly složeny pouze na základě ročních úhrnných teplot s využitím délky a výšky tónu. Každému roku odpovídá vteřinový úsek, přičemž desetiletí označuje stejný signál. Oscilujeme tak mezi kvazipříjemnou hudebností a drásavou disonancí a postupně vyvoláváme niterné emoce a okamžitý vhled do rozporů mezi scénáři.

Guadiana ve čtyřech větách pak zdůrazňuje a přenáší (ve smyslu zvuku jako formy energie vždy přenášené médiem) limity růstu povodí řeky Guadiany pomocí sonifikace dat jako doplňující a navazující složky. Výsledná datová sonifikace představuje pro posluchačstvo výzvu poukazující na to, jak „to, co člověk slyší, souvisí s tím, co si myslí, že by mělo být slyšet, a také s tím, co si myslí o povaze zvuků (...)" (Helmreich 2016).

Burak Korkmaz je nezávislý informační designér, který se zabývá grafickým zpracováním a vizualizací dat pro politickou, akademickou a neziskovou sféru.
Pedro Figueiredo Neto je antropolog a filmař. V současné době působí jako výzkumný pracovník na Institutu sociálních věd Lisabonské univerzity (ICS-ULisboa).

ZDROJE

Deleuze, Gilles & Félix Guattari (1987). *A Thousand Plateaus. Capitalism and Schizophrenia.* University of Minnesota Press.
Helmreich, Stefan (2016). *Sounding the Limits of Life: Essays in the Anthropology of Biology and Beyond*. Princeton University Press.
Meadows, Dennis; Donella Meadows & Jorgen Randers (1972). *Limits to Growth*. Potomac Associates: Universe Books.
Bardi, Ugo (2011). *The Limits to Growth Revisited*. Springer.

1844
Two layers of black coal were discovered in a quarry on the right bank of the river Lučina.
The mine Hermengild was set up just twelve years later. In 1914, the mine was renamed Zárubek.

"After the last trolley of coal was mined, the miners came to me and asked: and what are we going to do now ?"

1960
At the Hlubina Mine, 54 miners were killed in a methane explosion and three others were injured.
Only 19 miners from the entire area survived.

"To me they kept it secret that I had pneumonia, so I would continue to work in the mine.
They needed me there as a workforce and they didn't care that my lungs were deteriorating.
Now the society is different. I am not surprised that they complain.
They used to have better lives and now it's worse "or them."

1997
Ostrava was hit by massive floods, which, among other places, devastated the Hrušov area.
As a result, dozens of Roma families lost their homes.

"I think that no one really cares about Ostrava."

MUTUAL CORE
TĚŽBA UHLÍ V OSTRAVĚ – PŘÍPADOVÁ STUDIE TRANSFORMACE

GIULIA FACCIN, JÁN SKALIČAN,
JITKA KRÁLOVÁ A JAROSLAV MICHL
mutualcore.cz

„Historie Ostravy se datuje od doby, kdy bylo na počátku 18. století na březích řeky Ostravice objeveno uhlí. Kdyby k tomu objevu nedošlo, Ostravy by nebylo. Vznikla jako umělé město, ne jako jiná města, která se utvářela stovky let. Vytvořila se spojením několika oblastí a lidé se do ní začali stěhovat za prací v dolech."

Jak dokládá příběh Ladislava (70+), který strávil většinu svého produktivního života jako horník v jednom z mnoha ostravských dolů, lokalita, kterou jsme si vybrali pro naši případovou studii, je od svého vzniku provázena, ne-li přímo definována, těžbou uhlí.

Průmyslová historie Ostravy sice sahá až do 18. století, hlavní rozmach však zažila v období socialismu, zejména v 80. letech 20. století, kdy byla těžba uhlí hnacím motorem národní průmyslové výroby. Poskytovala hlavní lokální zdroj pracovních míst a ekonomického bohatství a dávala Ostravě a jejím obyvatelům pocit identity, sounáležitosti a hrdosti.

V rámci postsocialistické transformace na počátku 90. let a následné restrukturalizace národního hospodářství bylo rozhodnuto, že se většina důlních provozů uzavře. Objem průmyslové výroby prudce klesl a s ním i význam a prestiž těžby uhlí. Následný pokles počtu pracovních příležitostí v regionu, který v nejlepší době dosahoval nebývalé výše, vyústil v těžkou hospodářskou krizi a sociální nespokojenosti. Pocit nespravedlnosti v regionu ještě prohloubily pochybné a podvodné privatizační procesy, v jejichž důsledku přešel velký díl kolektivně nabytého majetku do rukou několika málo jednotlivců.

Ostravská zkušenost s transformací nabízí jedinečný pohled na dynamiku globálních procesů vzestupu a pádu průmyslu a jejich dopad na místně specifickou a historicky podmíněnou realitu. Případová studie Ostravy zároveň dokládá lokální

» Ostravská zkušenost s transformací nabízí jedinečný pohled na dynamiku globálních procesů vzestupu a pádu průmyslu a jejich dopad na místně specifickou a historicky podmíněnou realitu. «

zranitelnost v období transformace. Vypráví příběh těch, kteří se kdysi ocitli na „vítězné“ straně dějin, načež nečekaně spadli do soukolí prekarity. Tyto náhlé zvraty obývají nadále kolektivní vědomí a ovlivňují naši schopnost představit si budoucnost přesahující dimenze individuálního růstu a zisku.

SPOLEČNÉ JÁDRO

Projekt *Mutual Core (Společné jádro)* prostřednictvím etnografického průzkumu a hloubkových rozhovorů s bývalými ostravskými horníky a pracovníky v ocelářství, lidmi z oblasti výzkumu, urbanismu, sociální práce i aktivismu zkoumá a vytváří souvislosti mezi hornickou minulostí Ostravy, její postindustriální současností a její předjímanou zelenou budoucností. Zabývá se konceptem „mezí růstu“ – jak ho v roce 1972 představil Římský klub – a zdůrazňuje paralely a rozpory mezi současnými sociálně-ekonomickými a politickými modely založenými na zisku a alternativou v duchu zelené transformace.

Historie české fosilní revoluce má svou jedinečnou konstantu – horníka, jak ostatně dokládá svědectví jednoho z účastníků našeho projektu: „Po ranní směně, když jsme vyšli z dolu, čekali na nás nahoře pionýři, aby nám předali květiny.“ Mýtus horníka se ale nezapsal pouze do lidské paměti – také ostravské budovy bývaly němými pozorovateli ztracené slávy, která se vryla do jejich fasád a pohledem kolemjdoucích zůstává většinou nepovšimnuta. Socioložka Nicole Horáková působící na Ostravské univerzitě při jednom z našich rozhovorů namítá, že „tito muži a ženy (bývalí horníci a hornice), již byli za komunistické éry chloubou dělnické třídy, dnes představují jen číslo ve statistice a nic o nich nevíme“.

Osoby účinkující ve videoeseji, která je zároveň hlavním výstupem projektu, sice nemají z hlediska společensko-politického běhu světa zdánlivě nic společného, představují však klíčové aktéry vzájemně podmíněného a komplexního vyprávění o transformaci (transformacích). Na příběhu se podílejí coby rovnocenní svědkové měnící se časovosti a odhalují nám své životy definované bojem, nadějí, úzkostí a osobními i kolektivními plány. Jejich hlasy se spojují jako zvuky bez tváře.

Krajiny a archivní materiály se stávají vizuálním průvodcem provázejícím nás místy, jež tyto životy utvářely, a naopak. Uchovávají v sobě stopy minulosti a zároveň nabízejí osekanou perspektivu věcí budoucích. Jednotlivá vyprávění o budoucnosti se tříští, rozvětvují, překrývají

a ohýbají. Rozcházejí se a zamlžují. Jestliže si kdysi průmyslová páteř země vypůjčila svou agendu od lidu, pak se zdá, že zelená transformace dluží za svůj program nadnárodním korporacím.

Společnost tradičně chápeme jako velkou skupinu lidí, kteří spolu organizovaným způsobem žijí. Podobně i digitální video, jak ho známe dnes, představuje soubor pixelů umístěných ve vymezeném prostoru, vztažených k určitému rámci (obrazovka, telefon, projekční plocha atd.) a koordinovaných ve vztahu k časové ose. Všechny tyto parametry fungují v součinnosti a vykreslují tak obraz, který můžeme později zachytit pohledem a dekódovat nervovou soustavou jako kompletní informaci. Přesnější je však chápat digitální video jako sekvenci pečlivě synchronizovaných pixelů. Video vypráví příběh transformace.

METODA JAKO POSELSTVÍ…

Ve většině případů se u videí nekódují pro každý snímek celé pixely, protože by to zabíralo příliš mnoho místa a protože existuje lepší alternativa: komprese. Při kompresi videa se jednotlivé snímky ukládají buď jako delta-snímky nebo jako I-snímky.

Pixely jsou mikroúlomky, z nichž se skládá (digitální) video, stejně jako jednotlivci tvoří námi koncipovanou společnost. Jejich koordinace umožňuje vznik obrazu. Kompromitací I-snímku a delta-snímku videomateriálu se referenční obraz stává kvůli překrytým pixelům nečitelný, desynchronizovaný a nesouvislý. Buď chybí přehled o tom, jak přechází předešlý pixel do následující scény, nebo neustále dokola opakují stejný proces.

Důvodem, proč pracovat s I-rámcem a delta-rámcem v celé jeho banalitě, je tedy nejen zohlednit minulost při programování budoucnosti, ale také si uvědomit, jak minulé vzorce mohou snadno zkazit podobu budoucnosti. To, co se v kontextu našeho projektu může jevit jako technické cvičení, je ve skutečnosti pokusem o vizualizaci limitů představ o budoucnosti, jak je vnímají naši účastníci, a limitů současného systému, který si nedokáže představit budoucnost přesahující růst (jak je obsažen v paradigmatu zeleného kapitalismu).

Mutual Core rámuje, jak se nostalgie po socialistické minulosti a současné trendy směřující k zelenější a udržitelnější budoucnosti podobají stávajícím socioekonomickým modelům zaměřeným na zisk. Jeho cílem je nabídnout vizuální metaforu našeho přesvědčení, že při plánování budoucnosti je třeba brát v úvahu minulost. Současně se snaží osvětlit,

jak mohou vzorce z minulosti snadno zmařit naše současné činy a narušit naše představy o budoucnosti.

Od fosilní energie k zelené energii, od kapitalismu k zelenému kapitalismu: jakou podobu získá naše budoucnost, bude-li stát na principech, které odrážejí, ne-li přímo reprodukují, tytéž způsoby existence a vztahy, s nimiž bojujeme, ale které bychom měli spíše revidovat?

» Od fosilní energie k zelené energii, od kapitalismu k zelenému kapitalismu: jakou podobu získá naše budoucnost, bude-li stát na principech, které odrážejí, ne-li přímo reprodukují, tytéž způsoby existence a vztahy, s nimiž bojujeme, ale které bychom měli spíše revidovat? «

Giulia Faccin se zabývá practice-based vizuálním výzkumem. Kombinuje metody vyprávění příběhů s počítačovými technologiemi a výtvarným uměním, přičemž vychází z filozofického a mediálního teoretického rámce.

Ján Skaličan je vizuální umělec. Zaměřuje se především na vlastní uměleckou tvorbu a investigativní výzkum. Je jedním ze zakladatelů a aktivních členů uměleckého kolektivu dsk. založeného v roce 2012.

Jitka Králová je sociální antropoložka. Mezi oblasti jejího výzkumného zájmu patří téma prekarity a politické mobilizace v postsocialistickém kontextu. V současné době pracuje na projektu zkoumajícím vzestup populismu ve střední a východní Evropě.

Jaroslav Michl je filozof. Zaměřuje se především na utopické myšlení a teorii kultury. Je spoluautorem překladů několika knih a článků (Srećko Horvat, Raymond Williams aj.) a své texty publikuje v čtrnáctideníku *A2* a v *Revue Prostor*.

FERTILISER REHAB SPEKULATIVNÍ VÝZKUM REHABILITACE ROSTLIN V ČASECH BEZ HNOJIV

HANA KOMANOVÁ A KAROLÍNA ŽIŽKOVÁ
fertiliser.rehab

Jak budou rostliny a lidé reagovat na nedostupnost průmyslových hnojiv? Fosfor je nezbytným prvkem pro všechny živé bytosti a je také jednou ze tří hlavních složek syntetických hnojiv, na nichž je současné zemědělství závislé. Před zásahem člověka si planě rostoucí rostliny vyvinuly strategie, jak si tuto vzácnou živinu zajistit, například díky rozsáhlým kořenovým systémům nebo vylučování chemických látek, které fosfor z půdy uvolňují. Za předpokladu trvalého dostatku syntetických hnojiv a snadného přístupu k fosforu vyměnili šlechtitelé u dnešních kultivarů tyto schopnosti za rychlý růst. Fosforit, hornina, ze které se fosfor získává, je však omezeným zdrojem. Vznikal po dobu deset až patnáct milionů let a v současné době jeho těžba dosahuje svých limitů. Bod tzv. fosforového zlomu, od kterého se bude objem těžby kvůli nedostupnosti zdroje pouze snižovat, je předpokládán v roce 2030. *Fertiliser Rehab* je fiktivní služba zasazená do doby po fosforu, a tudíž i po konci dostupnosti syntetických hnojiv, která zkoumá možné experimenty s vlastnostmi rostlin a získávání fosforu z jiných zdrojů.

FERTILISER REHAB

Alchymista Hennig Brand převaří několik dní odstátou moč, dokud nezhoustne a nevytvoří se na ní vrstva červené mastnoty. Tu odebere a zbytek látky nechá zchladit, přičemž oddělí spodní část vysrážených solí a tmavou hmotu na povrchu. Sůl odstraní a červenou mastnotu vmíchá zpět. Tuto směs intenzivně vaří dalších šestnáct hodin, dokud z ní nevyjdou nejprve bílé výpary, následně olej a poté ve tmě světélkující látka. Namísto domnělého kamene mudrců Brand procesem destilace poprvé izoluje v roce 1669 fosfor.

BOD ZLOMU

Moč, kosti a zuby, nukleové kyseliny, hnojivo. Fosfor je nenahraditelným biogenním prvkem, který nelze uměle vytvořit. Jeho pojmenování odkazuje k personifikaci planety Venuše v řecké mytologii, a to

v podobě Jitřenky přinášející světlo. Je extrémně hořlavý a slouží jako zápalné činidlo sirek. Průmyslově se získává z fosforitů, skupiny usazených hornin s nadpolovičním obsahem minerálů fosforu. Jedním z nich je apatit, fosforečnan vápenatý, mezi jehož léčivé vlastnosti údajně patří odrážení negativní energie, posílení schopnosti komunikace či zvyšování motivace a tvořivosti.

Ložiska fosforitů se na planetě vytvářela 10 až 15 milionů let a jsou neobnovitelným zdrojem. Bod tzv. fosforového zlomu, od kterého se bude objem těžby kvůli nedostupnosti zdroje pouze snižovat, je předpokládán v roce 2030. Kromě objemu klesá i kvalita těženého materiálu, který má stále nižší koncentraci fosforu na úkor nežádoucích jílů a těžkých kovů. To vede k složitějším a nákladnějším formám těžby například z mořského dna. Pomyslnou krajinu po tomto bodu zlomu představují umělou inteligencí vygenerované obrazy z dnes již vyčerpaných dolů v Estonsku, Nauru, Kiribati či Floridě, v kombinaci s těmi v Maroku, Austrálii a v Západní Sahaře, kde zdroj nevyhnutelně dochází.

Dusík (N) s fosforem (P) a draslíkem (K) jsou klíčovými ingrediencemi syntetických hnojiv, na kterých je, společně s dalšími vysokými energetickými vstupy, závislá současná globální podoba zemědělství. Nejvýše čtvrtina fosforu z použitých hnojiv je využívána rostlinami, zbytek zůstává v půdě, ze které jsou hnojiva splavována do povrchových vod. Tím dochází k jejich znečištění a v důsledku tzv. eutrofizace, tedy zvýšeného obsahu fosforu a dusíku, k přemnožení planktonu a vzniku vodního květu.

KDO VYTVÁŘÍ ROSTLINY

Část fosforu díky dlouhodobému přehnojování zůstává uložena v půdě, pro rostliny je však problematické jej získat. Kultivary rostlin používaných v současném zemědělství jsou na nadužívání syntetických hnojiv závislé, byly totiž vyšlechtěny pro život za předpokladu neomezené dostupnosti a nadbytku živin. Tím se liší od planě rostoucích a původních odrůd, které musely vyvinout různé strategie, jak si minerály zajistit. Patří mezi ně např. vytváření rozsáhlých kořenových systémů, vylučování chemických látek, které fosfor z půdy uvolňují, či symbióza s houbami. Sebezáchovné funkce byly vyměněny šlechtiteli za rychlý růst. Na pomezí mezi kategoriemi přírodního a umělého probíhají nyní v mikrobiologii pokusy tento proces zvrátit. Ve staré odrůdě rýže byl identifikován gen, který je zodpovědný za schopnost rostliny vyhledávat

fosfor pomocí jemných kořenů a tato genetická vlastnost byla následně vyšlechtěna do současných odrůd rýže. Zkoumáni jsou také mikrobi, kteří se přirozeně vyskytují na kořenovém systému prosa a kteří fungují jako přírodní hnojivo.

VĚDA A POZNÁNÍ

Ve službě *Fertiliser Rehab* procházejí rostliny procesem odvykání od závislosti a vymanění se z koloběhu růstu pro růst na úkor základních, život zachovávajících funkcí. Při provádění alchymistických úkonů se zrcadlí tentýž postup i v osobě, která je vykonává. Instalace tak promíchává kontrolované postupy a prostředí vědy s alchymistickými experimenty a spontánními procesy probíhajícími v přírodě, jako je hybridizace rostlin, aniž by mezi nimi vytvářela hierarchii. Kombinuje přemýšlení v jazyce alchymistické symboliky, momentálně standardizovaný způsob komunikace vědy ve formě odborných textů z recenzovaného periodika a spekulaci.

Jak tedy budou rostliny a lidé reagovat na nedostupnost fosforu? Možnou odpovědí je experimentování s vlastnostmi rostlin, jejich vytvářením a znovuobnovováním. Dále je to získávání fosforu z jiných zdrojů než z neobnovitelné fosfátové horniny, například recyklací moči. Nebo je nevyhnutelná transformace společnosti, uvědomění si limitů růstu a podstoupení odvykací kůry?

Hana Komanová je biodesignérka, která zkoumá životní cykly textilií a materiálů a jejich vliv na zdraví půdy prostřednictvím rozkladu. Její práce aplikuje biologické procesy do designových praktik.
Karolína Žižková je environmentální antropoložka. Zabývá se těžbou či vztahem k půdě, jejím vlastnictvím a využitím. Perspektivou politické ekologie zkoumá v rámci těchto témat především diskurz a otázky moci.

INSPIRATION FORUM

TEREZA SWADOSCHOVÁ

for the entire team of Inspiration Forum

This year's forum takes place in a world we could not have imagined a year ago. The urgency to understand what's happening around us is even more intense than in previous years. Although we need clear actions more than ever, the values, theses, and ideas precede them. This year, we can all the more consciously listen to the visions of the world's thinkers, take positions on them, engage in dialogue, explore the essential context—and draw implications for our own actions. Each year, these encounters and searches motivate us anew and give us hope that a just world is possible thanks to every individual who cares.

A world that has its limits. These were highlighted in 1972 by the groundbreaking documentary *Limits to Growth*, and today, 50 years after its release, six of the nine planetary boundaries have been crossed. In this year's Inspiration Forum and the year-long art-research program Inspiration Forum LAB, we are looking for strategies that openly relate to limits. Essays reflecting the results of the year-long work of three international interdisciplinary teams are published in the final chapter of this book.

» A world that has its limits. These were highlighted in 1972 by the groundbreaking documentary *Limits to Growth*, and today, 50 years after its release, six of the nine planetary boundaries have been crossed. «

We ask whether it's also possible to think about the limits to growth within the audiovisual sector, which has so far been most often framed by economic, growth-oriented indicators. We want to invite you to a collective search for a meaningful, sustainable path for cinema, regardless of whether we think of film in economic or aesthetic terms, which we open with the text *Limits to growth in the audiovisual sector* by Přemysl Martinek.

Art cannot be separated from the world, which shows us its limits. But it can help us understand it better and find new ways of working. It can be a mirror of reality, but it can also be a hammer that shapes it. "Art screams". Mariupol poet Oksana Stomina says that "it's not enough just to talk—we must constantly, continuously scream and remind humanity every day that the world is fragile." Therefore, we present Stomina's poetic testimony about the war in Ukraine as well as excerpts from the work of Filipino audiovisual artist Kiri Dalena, which is deeply tied to political protest and complements the festival's retrospective of Philippine documentary cinema.

Thinking about our present and our future begins with a restructuring of our relationships. On the following pages, we present four different perspectives on relationships with ourselves, each other, and the non-human world. Their authors address the topics that are the focus of the forum this year: the events in Ukraine, the society moved online, the limits to growth and what happens when we stop it, and freedoms that still exist only on paper. What unites the different perspectives is the need to transform our relationships based on care and independence from economic strategies. And that's a good start for a fairer world and this year's Inspiration Forum. The invitation to search together applies to everyone!

Note: For better orientation, we add a glossary of non-existing words that may or may not be helpful for all searchers and non-searchers.

FROM UNDELIVERED MAIL
OR LETTERS TO CAPTIVITY

Dedicated to my husband

We write each other these letters. Raw and with no filter.
They're not about war or weapons, but about cherry leaves.
About a nice nest under the pine trees, about happiness and victory.
We write to Love. How can we live without Her?

And just a little bit about where you are and how I'm feeling without you.
We write and write and then throw them up in the sky,
We write and write and then we toss them into the water.
Because there's no other way out, or way in…

Because there are no addresses—no streets, no houses, no cities…
So rhymed voices create a tangle in our paths.

Because beyond where my addressee lies is Mars or Venus.
And so… I kiss your forehead and confide in the lines of the ink.

Sad July 2022

Oksana Stomina is a writer, poet, civic activist, and volunteer. She is from Mariupol, where she survived several weeks of intense Russian shelling and bombing and a general humanitarian crisis. She is the author of a collection of poems, *Mariupol on the Front Lines*, in which she reflects on the beginning of the Russian invasion and the Mariupol events of 2014. She is currently working on a book about the ongoing war, about, in her words, "medieval cruelty amplified by modern technology" and its effects on the lives of individual men and women in the city.

PRE-DAWN

Half-asleep at the crossroads between day and night,
Before dwelling here, before opening my eyes,
I try to recall where we'll be waking up today
And why I feel so lonely and homeless.

I understand this whole war thing isn't a dream or a nightmare.
I'll ask God briefly what we're being punished for from above,
And there'll be no answer from him yet again.
I get up on my two feet. The floor is slippery like ice.

It'll crack like glass under the weight of my grief.
Where I'll roam today, where I'll set up camp,
It doesn't matter to me. Oddly enough, I don't really care,
Not even a morning cup of coffee can help me,
So for breakfast, now, I devour the news.
I read the headlines but can't bring myself to digest half of them.

Kharkiv and Sumy, Vinnytsia and Odessa…
God, can you really see that from your own heavenly sky? And?
Why don't you stop this horde of enemies?
Are you not more powerful than the devil, God?
Do you hear me? Say something, God! Where are you?
Did you know rockets have wings now?
Flat-track missiles, winged like birds.

They fly to people's homes and kill indiscriminately.
They're killing machines, killing adults, seniors, young children…
They fly over in the morning or wait to strike at dusk,
Sometimes even pouncing after lunch or in the middle of the night…
That's not why you created wings, is it, Father?

I'm listening to something beating between my ribs.
I want to relax. But I can't.
I'm brushing my gray hair, looking at my wrinkled cheeks,
Forgive me, God, I'm all about the war now.

HOME

The loyalty of birds to their home is called "philopatry".

Dedicated to those who've been forcibly displaced…

My beloved home, my dear castle…
Where are you now? How are you doing without me?
Who's breathing there, who's laughing,
Who's pilfering the junk and remnants of my heart
And testing my daily happiness?

Who will take out all my photographs like they're trash?
And will they take the pictures of my children off the shelves?…
A state of denial has finally dawned on me.
This pain is ubiquitous and a bit like a stork,
It's terribly heavy and weighing down on my shoulders.
But the soul is still making its way to you.

The soul is a faithful, unstoppable bird—
It's swirling relentlessly over a roof full of bullet holes,
Like a completely ransacked nest.
Where did it get this frail, this relentlessness, this..
Ability to not give up and believe to the very end?
My little bird, take care of your wings
And your ability to return home!

A FRAGILE WORLD

OKSANA STOMINA

My husband once told me there's no point in asking me about the weather because I always think it's nice. It's true. I was fortunate enough to be born as someone who enjoys life the way it is. That's probably why this text will distance itself from political analysis and instead fill us with hope that one day "love will save the world." And I'd like to talk about international relations (especially relations between Ukraine and the Czech Republic) in this way, no matter how naive or feminine it might sound.

But this text will also be about war. Partly because it's a new reality that has changed not only Ukraine but also the world as a whole, and in turn has also affected our mutual relations with you. And also partly because it's my own personal reality: a prism through which I now see everything around me. I've made no discoveries, but I've reassured myself of some of the truisms I want to share with you. And the first thing, which not only needs to be talked about but also needs to be shouted out constantly so that people are reminded of it every day, is that the world is fragile. I saw it in my native Mariupol—women raped by the Russians—and I can't stop thinking about it while I sit here in the beautiful, flowering landscape of the Czech Republic where things are secure and still peaceful. The last thing I want to do is bring up misery, but I consider it necessary to warn people and remind them that danger is out there. Everything someone creates can easily be ruined, destroyed, defaced, or demolished by someone else. Whether this pertains to buildings, the economy, cultural heritage, or international relations... it doesn't matter whether we're talking about Ukraine or the Czech Republic, the world is fragile and we'll always be equally as vulnerable.

» And the first thing, which not only needs to be talked about but also needs to be shouted out constantly so that people are reminded of it every day, is that the world is fragile. «

Should we transform our relationships in this new reality?—I was asked this today. This process has already begun. The war has not altered the course our relations are headed in. It has only been a catalyst for a speedier reaction. Civilized countries have offered Ukraine a shoulder to lean on.

We are eternally grateful for your help. Though, in reality, we needed it much earlier, the Russian-Ukrainian war didn't start in February 2022. For eight years Russia has been invading and torturing my beautiful country without consequence, annexing our territory, and taking the lives of my fellow citizens. According to UN data, in the period between 2014 to 2021, more than 13,000 people were killed in the aftermath of the war in eastern Ukraine, including 3,375 civilians. Over 30,000 people were injured, thousands were kidnapped or disappeared without a trace, and hundreds of thousands lost their homes and became forcibly displaced. I understand how "faraway" and "foreign" the war might have seemed to Europeans living in security. They turn numbers into statistics from miles away and, at best, express on a regular basis how "deeply concerned" they are by recent developments in Ukraine. I can totally understand that.

Indeed, Europe has really sympathized with us all this time, imposing sanctions on Russia, even though it time and time again allowed businesses to circumvent them. In one way or another, Europe has supported Ukraine, even though it made sure to keep its distance from all this so that it doesn't become infected with this unpleasant and, at least for now, still foreign disease.

Since February 24th, 2022, Ukraine has been exposed to a full-scale attack, and Europe: to a full-scale state of shock. The fire, which had not been extinguished all these years, burned with a newfound fury, becoming harder to ignore. Ukraine's losses have increased and continue to grow at an exponential rate. But now, a bloodthirsty Russia is not only remorselessly destroying the Ukrainian people, pillaging their cultural heritage, and crippling their economy, but also blackmailing Europe and mocking the entire civilized world.

The reasonable and foresighted Czech Republic, which is territorially and mentally closer to Ukraine than other European countries, and which still remembers Soviet tanks rolling into the streets of Prague, felt the proximity and proportions of this disaster and reacted quickly. Now we are even closer and believe me, every Ukrainian is aware of this and will always remember it with gratitude. And I would very much like for nice and tender-hearted Czechs to understand how important this rapprochement is to them too.

What can Ukraine offer today, you might ask? How can it be of use to the Czech Republic and align with its national interests? Perhaps by the mere fact that it's out there now defending Czech borders. This war is closer today than you think. And the world's diplomatic tactics, calculation, and indecisiveness has allowed for it to burn with such unprecedented intensity and to gradually reach ever new territories and come dangerously close to your borders.

Can you really be sure it won't reach you too? Not even the slightest. Insanity knows no bounds—that's another truism. Putin threatened to invade Ukraine, and he did just that. So why should he stop there and not live up to his other insane threats? He's got everything he needs: a red button and mindless zombies ready to push it on his command. Who knows where the next missile will fly to tomorrow? For this predatory, bloodthirsty beast who's gone rogue, fair play is no longer in the cards. It's not important to him whether tomorrow he kills Ukrainians, Germans, Finns, or Czechs. He's tasted blood and couldn't stop himself now even if he tried. So we must unite and stop him. And that's why we need each other.

For me, personally, victory in this war will not come with the liberation of our territories and Russia surrendering. Satisfaction will only come at the tribunal where everything will be called for what it really is loud and clear: genocide, crimes against humanity. And where criminals will be named and handed down sentences for their war crimes and actually serve the time. And that's not all. Victory in this war should be the victory of good over evil, the law over lawlessness, and civilization over barbarism. I can feel it under my skin that the time has come for humankind to take the next step towards humanity.

In a world where the use of animals in circuses is forbidden, it's time to think of people too. Why is it a crime for pickpockets to steal a wallet on the tram while a war where hundreds of thousands of people die remains de facto legal? Why is a driver who hits a pedestrian and every rapist, thief, and murderer considered a criminal, while a president who orders his troops to rape, rob, and murder on a massive scale seems untouchable? Is it not time to revise the morally obsolete norms of international law? Is it not time we band together and reclaim our common truth?

» Why is it a crime for pickpockets to steal a wallet on the tram while a war where hundreds of thousands of people die remains de facto legal? Why is a driver who hits a pedestrian and every rapist, thief, and murderer considered a criminal, while a president who orders his troops to rape, rob, and murder on a massive scale seems untouchable? «

And you, dear neighbours, today can become not only witnesses but above all participants in this important historical process. Drivers of change! And when it comes time for you to share stories about your life with your grandkids, you won't remember how much you were paying for heating in the winter of 2022 because you won't even care. But you'll be proud to tell them that you, too, contributed to making this world a more humane and fairer place and that you'll be handing over the world to them better off than you found it.

Sincerely yours and with faith in us,
Oksana Stomina

DOROTTYA RÉDAI

It is hard to think about the future nowadays, when our present, as we know it, is collapsing in front of our nose, with a speed that is hard to follow. We could take it for granted until now that there is a future, and our life is an ongoing progress towards certain points in the future. But what if we are progressing towards nuclear disaster or even war, climate catastrophe, economic crisis that will have a bigger impact on our lives than the ones before, and recurring waves of deadly diseases? And all at the same time. It is hard to fathom what kind of a future that might mean, as death and destruction on a planetary scale is not part of our concept of future. But for the sake of this reflection, let me assume that there is a future.

Futurity is coded in most of our personal, educational and professional relationships. So if we want to have a future it is urgent to think about and try to reconceptualize our current forms of relationships of all kinds, but let me limit myself here to think about personal relationships. I would like to propose that two main points are required in order to make this reconceptualization possible. On the one hand, the strict normative boundaries of relationships, the rigid definitions of what makes up a given type of relationship should be relaxed, and non-normative relationships of consenting adults should be recognised as equal ones in a diverse range of relationships. Especially those personal relationships that have been restricted or even sanctioned by legislative measures and social institutions and attitudes. Non-heteronormative romantic relationships, for example. On the other hand, more care, solidarity and responsibility has to be involved in our already existing and future relationships.

I was thinking about this when I came across the notion of 'caring relationships' and the idea of legalizing them, in a certain party program in a certain European country. This is a controversial idea, especially if we consider that it can signify neoliberal intentions to further withdraw from providing state-care and leave it up to individuals to care for themselves and their loved ones without state support. Still, it is worth pondering the idea in the framework of the transformation of our relationships for the future. Obviously, many of our personal relationships are caring ones, and they are already regulated. However, in my understanding, the idea refers to adult partnerships, based on two or more individuals' wish to care for each other, as opposed to a romantic relationship based on erotic love. What if the erotic component of a partner relationship is not central or non-existent, and instead, the mutual drive for the relationship is to care for each other? Is this possible only between friends or relatives, or also between adult individuals not related in such ways? Is it possible to imagine that two or more people decide to get involved in clearly definable ways of caring for each other? In the case of elderly people living alone and/or needing regular help, this is an existing form of relationship, but a subordinate one, likely with a younger person, with a clear sense of give-and-take (the younger person cares for the elderly, ill or unfit person in return for inheriting some or all of the properties of the older person in the future), in which the elderly person physically depends on the younger person.

» Can we imagine another type of consensual caring relationship, in which the people involved are not erotically attached but provide care for each other on an equal, not subordinate basis? «

Can we imagine another type of consensual caring relationship, in which the people involved are not erotically attached but provide care for each other on an equal, not subordinate basis? Can it be an alternative to erotically based relationships which may eventually get codified in marriage or—at least for certain people in certain countries—in other legally registered forms of relationship? 'Caring relationships' could be established between people of any genders, which is highly important because of the urgent need to de-gender caring. Non-heteronormative caring relationships could be flagships in this de-gendering process. In my understanding, caring relationships mean mutual caring on equal terms; they are not meant as an institution for officially recognizing women's extra workload (although that would be a great achievement in currently prevailing relationships) but for distributing care equally.

I don't want to get lost in the imaginary details of how this would work. There are a million questions to ask. But one thing is sure: we have to care for each other more in our relationships, be they based on erotic attraction or other kinds of bonding. A general caring attitude is required, which can be manifested towards our human and natural environment. Ethical care for our dependent ones (children, elderly, disabled people, pets, etc.) is evident (or should be), but it should be extended towards those who do not depend on us or are not engaged in exclusive and close relationships (like marriage) with us. People and the natural environment are organically connected. To refer back to Judith Butler's keynote speech at the festival last year, we are interconnected globally, both with people and the natural world, and how we handle this interconnectedness will determine how liveable our lives and how inhabitable our planet will be in the future. I propose that it is necessary to adopt a holistic notion of care for ourselves, other people and our non-human environment. To expand caring for people over to nature and the environment.

Dorottya Rédai is a Hungarian gender studies theorist and LGBT+ activist. As a member of the Labrisz Lesbian Association, she is involved in educational programs for young people to introduce LGBT+ issues to students. In 2021, she coordinated the publication of *The Wonderland Is for Everyone* story collection. This children's book contains adapted versions of classic fairy tales and original stories featuring characters representing sexual, ethnic, or religious minorities and other discriminated or excluded groups. The book sparked a wave of opposition from Hungary's conservative right, with Viktor Orbán describing it as "homosexual propaganda" and the Labrisz association being forced by government decree to include a warning that its content "contradicts traditional gender roles".

To consider our relationships as part of our natural environment. Care has to be "de-domesticated", says Butler, and de-domestication is part of the de-gendering of care.

Closely related to 'care' is 'responsibility'. Recently a friend of mine who works in a caring profession and is a caring mother of three sons told me how she broke down crying in front of them the other day, telling them she had not meant to bring on such a bleak future for them. She was referring to the current political situation in Hungary and her formerly voting for the party that has imposed this authoritarian regime on us. Her sons responded telling her that they are afraid of the future. This was a shock for her, a moment of realising the immediate need for better caring and taking responsibility for the future of the next generation. Young people are afraid, they feel robbed of the future they and their parents have imagined for them. My friend got inspired and, with some of her friends, designed and introduced a whole-year program to educate children about caring in the local primary school whose managing board she sits in. Just one example of what individuals can do to initiate transformation in caring relationships, if they are in a position to do so. Many people are not, but many others are in situations where they can contribute to the transformation of relationships. Of course, individual attempts will not solve the problem, but if many of us act, our actions can add up to create the ground from which social change can emerge. We should pressure our elected politicians but not wait for them to initiate this work because these are longer processes with longer-term impacts than their elected term.

As an activist working in groups of like-minded, committed people active in the field of women's and LGBT+ people's rights, I see some changes happening in the ways we relate to each other, both personally and in terms of how we fight for our causes. In the LGBT+ and human rights activist community, the deterioration of LGBT+ people's rights in the past years of the autocratic Orbán regime, which has taken to targeting sexual minorities, has brought us closer together than ever before. Our coalition has grown stronger, and solidarity has been growing. Our community is reaching out to other social groups and communities who are struggling with the exclusionary and oppressive social and economic politics of the regime, and other disadvantaged communities and people who may not be members of a minority but they care and feel responsible for justice and equality are reaching out to us. This caring attitude can be a foundation and trigger for long-term social transformation, including the transformation of our relationships for a better future. This future will not just come about, we need to actively work for it.

» As an activist working in groups of like-minded, committed people active in the field of women's and LGBT+ people's rights, I see some changes happening in the ways we relate to each other, both personally and in terms of how we fight for our causes. «

TOTAL REFUSAL

Mass media production is an apparatus dominated by marketing formulas. It is essentially an attention industry, reiterating and confirming societal values over and over again—quite literally so in times of sequel mania—establishing a cultural and economic hegemony. In the Western hemisphere, the largest chunk of AAA (i.e. big budget) productions affirm the conservative to liberal capitalist ideology that has brought us to this apparent dead end of history we find ourselves in, where an ideological shift has become unthinkable in the literal sense of the word to many.

This is true not only for movies, but also for mainstream video games, which have grown to be one of the most important forms of entertainment and cannot be ignored in their role as a media that influences young people in particular. Not unlike most blockbuster movies, they establish their value constructs based on a hyperindividualist view of the world waiting to submit to the player—a world that is filled with cliches and driven by rather manicheic principles. This undue simplification is owed partly to the fact that here politics is marketing, meaning that political categories are superficially represented insofar as they can be attributed to target consumer groups, while the political role of the media is simultaneously ignored and structural critique avoided in order to "keep it safe". For instance, AAA games advocate gender and race diversity while dialectically promoting conservative tropes of the same. They pray tolerance towards the converted and are unforgiving to those questioning their cosmovision.

Contemporary mass media being primarily designed to sell has them trapped in a reaffirmation bubble, where tried and tested formulas—and, by extension, values and world views—are repeated ad infinitum.

Societies thus come to breathe capitalist imagery as if it was second nature—a natural and immutable biosphere we simply don't question in its totality.

With its commercialization during the 90s, the gaming industry spawned into place at the coming apex of late capitalism and inhaled all its features right away. Best practice models, a neoliberal focus on the individual as the world's pivot point, unquestionable expansionist logics and male dominated gameplay and story loops with their fair share of hypermasculine tropes—some of which it seems to have difficulty to shed even in the woke 2020s. Female characters mainly appear crammed into one of two roles, which either overemphasize classic concepts of femininity or simply transform women into stereotypical blokes, while on the other hand it's rare to see male tropes being expanded with traditionally female attributes. Mainstream games are so 1990s.

This critique of the gaming industry and the hyperreal visuals of mass media boils down to a desperate call for a media culture liberated from the corrupted vocabulary of late stage capitalism. Hyperrealism—the visual language of capitalism, so to speak—doesn't aim to recreate a physical real, but rather attempts to reaffirm our idea of something: Every video game sunset is the perfect sunset. And the characters we encounter more often than not are mere archetypes, ideas of characters fit for a certain role or value

they represent. In the end, a world populated by marketing stereotypes leaves little room for ambivalent figures and moral complexity.

It comes as little surprise that even in today's People's Republic of China—naturally one of the biggest markets in the industry—video games are through and through a hypercapitalist media. But is or was there ever a counter example?

In his 2018 work "Gaming the Iron Curtain. How Teenagers and Amateurs in Communist Czechoslovakia Claimed the Medium of Computer Games", Jaroslav Švelch highlights the thematic diversity of homebrew video game production in Czechoslovakia during the 1980s: "People wrote games about Indiana Jones and Flappy the mole/chicken—but they also wrote about their friends, their favorite songs, and anti-regime protests." Games were a "counterpoint to mainstream corporate production", partly owing to the different production context of a centralized socialist state, but also because it remained a sort of garage industry. The result was a media genre diverse in values, characters and storylines—the sort of media utopia we can all embrace. While this subcultural industry could be compared with today's indie scene, which also produces a variety of games that stray from mainstream tropes, the replacement of pretty much all social democracies by market democracies before the popularization of video games means that we still lack an example of a mainstream game industry allowing for cultural dissent. Just to be clear: The problem isn't the existence of mass media, it's that the consensus they drive forward is based on a profit motive rather than a principle of common welfare. We need games to be spaces that break out of the hegemony of ignorance and explore social issues and diverse perspectives.

Following Facebook's very mediocre attempt in creating a hybrid social and gaming media, this endeavour is still a largely unexplored frontier. The pitfalls of capitalism are obvious here—in our current system, one can hardly think of the concept of social game hubs without also thinking of privacy infringement and outsourced control by way of gamified meritocracy. A dystopian hypercapitalist outcome seems almost pre-programmed in our contemporary production context.

Yes, this media certainly has the potential for realizing utopian visions of playful social environments: venues in which people gather in largely public spaces, experience community adventures, form a democratic and critical exchange and build strong connections based on that. All of these things exist in principle. Still, game spaces are doing baby steps at best on their path to becoming true social media—followed by the occasional leap in the wrong direction. If history has taught us one thing, it's that whenever capitalism swallows up significant technological innovations—like the internet—it spits out a social or environmental dystopia on the other side. We can't hope for our political economy to produce the very tools and spaces that will emancipate us from this same political economy. For a media utopia to become reality, we need to first unshackle the means of media production from the logics of capital accumulation. In effect, we need to realize there is a world out there beyond capitalism before we can dream up the democratic and social visions of a better future.

» Hyperrealism—the visual language of capitalism, so to speak—doesn't aim to recreate a physical real, but rather attempts to reaffirm our idea of something: Every video game sunset is the perfect sunset. «

Total Refusal is a pseudo-Marxist media guerrilla whose members work in subversive ways with mainstream video games. They enter them and appropriate them by rejecting their rules—by not respecting the goals or paths presented to them as necessary and self-evident. The digital space in which they intervene is thus being reinvented and explored for uses other than combat. Through its work, Total Refusal highlights the political dimension of these games and the ideology inscribed in their structure. In their first multi-award-winning film, *Operation Jane Walk*, they take the viewer into the dystopian world of the multiplayer shooter Tom Clancy's *The Division*. However, they reject the role of Division agents, and instead of shooting, they go on a tour of post-apocalyptic Manhattan to talk about architecture and urban planning.

totalrefusal.com

LIMITS TO GROWTH IN THE AUDIOVISUAL SECTOR

PŘEMYSL MARTINEK

Assuming the climate crisis has led to changes in society in recent years, the ongoing political crisis triggered by the epidemic and fueled by the unexpected and devastating war in Ukraine is driving society into a spiral of inflation and unpredictability. After years of relative calm now comes a period of uncertainty. In many aspects of economic and political life, we seem to be reaching our limits, which we've refused to acknowledge for so long. All this will, in turn, have a radical impact on the film industry, which has so far held on to the standards of the industry boom, whether it's through changes in the habits of impoverished moviegoers who provided box office income in the years before the pandemic, or increasing production costs that will affect the entire sector. Moreover, the film industry is all the more vulnerable because it's very closely linked to the grant cultural policy, which, faced with rising health care and education costs, among other expenses, will hardly be able to keep up with inflation and increase the available allocations in grant programs across European, state, and local institutions. If we look at the whole production chain, we can see that the problem will already begin in the input phase—that is, in the production of audiovisual works. But more fundamentally, the output—or rather, their presentation—will be affected, which may destabilize the system in the long run. However, the most affected might be independent filmmaking, which we perceive as the top segment of the entire audiovisual industry. That's why it's worth considering how we can fundamentally transform the audiovisual landscape so that it can adapt to the new environment and be preserved in as diverse a form as possible.

» That's why it's worth considering how we can fundamentally transform the audiovisual landscape so that it can adapt to the new environment and be preserved in as diverse a form as possible. «

DIALING BACK ECONOMIC INFLUENCE

Many philosophers and economists see the limits of industry, technological progress, and other aspects of modernity as an opportunity to find alternatives. Previously, these limits were examined within the context of sustainable development, which is partly linked to the degrowth approach. In addition to reducing unnecessary consumption and production and reducing their ecological footprints, the degrowth movement encourages the redistribution of resources and the strengthening of communities and local relationships. Degrowth rejects GDP as a standard indicator of "quality of life," because its calculations fail to include negative externalities, i.e. economic profit at the expense of the environment and people.

We also have a habit of framing the audiovisual industry through economic growth-oriented indicators, such as the number of viewers, subscribers, accreditations, the size of the budget, and perhaps even reach. In the last two years since the onset of the pandemic, however, we were forced to realize how fragile the cultural sphere is. In the absence of audiences, cultural production suddenly seemed unnecessary. While audiovisual productions were the only things we could consume on the internet while in lockdown, live culture turned only to closed working groups of its auteurs and their related professions. It slowly began to feel like a return to the post-pandemic reality would be met with a slowdown and taming of overproduction.

After lockdowns were over and restrictions for visiting cultural institutions came to an end, a remarkable moment came. Projects that had accumulated over this period had to be released in order for producers to meet the conditions for receiving a grant. Theatre seasons doubled, independent ensembles reprised old pieces and premiered new ones at the same time, one Czech film after another was released in cinemas, and musical promoters were catching up on cancelled tours. It was in this atmosphere that the *Open Letter to the New Minister of Culture* was created not only at the HaDivadlo Theatre in Brno. The letter became a manifesto for linking the degrowth discourse as we knew it from economics and environmentalism with the creative industry, and it was signed by dozens of artists and cultural workers. Above all, it calls for the stabilization, relaxation, and abandonment of the economic terminology that dominates the (primarily political) debate on the benefits of creative industries. The argument about the legitimacy of cultural subsidies is now more than ever based on concepts such as incentives, investment, the multiplier effect, returns on investment, and also the growth of small and medium-sized enterprises, etc. So should we turn away from the film industry in favor of filmmaking? How could we now measure the meaningfulness and performance of the film industry and the entire audiovisual industry?

CREATIVE INDUSTRIES DO NOT EQUAL GDP

The topic of degrowth in the audiovisual industry or in cinema has not yet been explored in detail. Its reflection is primarily limited to dealing with climate change through "Planet Placement"—i.e. inserting educational messages and links into the content of works, or green filming—tools such as waste sorting or reducing the carbon footprint during production. However, there's also a study that goes beyond these topics and tries to find ways to stop the overproduction that has been triggered worldwide by the digitization of film. Its author Maria Antonia Velez Serna is radical in her contributions. She makes references to the "pre-digital" era when the physical filmstrip acted as a natural barrier to high-speed distribution. A film gradually made its way into the cinema network and cycled through it for several months. Nowadays, this process is happening in a matter of days, weekends, or a few weeks max. At the same time, the unavailability of audiovisual content aside from cinemas and TV syndication has enabled films to be extracted much more intensively than they are today. In both cases, we can agree with her. It is truly alarming that such a financially demanding work as a feature-length film has such a short lifespan. While many productions made before the Velvet Revolution are still available to us, films that were made after 1989 are rarely seen again. The idea of going to the cinema several times in a row seems quite absurd today. Perhaps only the older generation is still willing to see a film in the cinema and then on their home screens, or to return to the timeless classics that TV syndication supplies us with throughout the summer. Audiovisual works are so accessible these days that we

can feed our desire to watch them with new stimuli whenever and wherever we want with just the flick of our thumbs.

However, if one Czech distributor or film festival decides, as HaDivadlo did, that this season they will not come up with any new productions and will only play what they've already played before, then they'll lose to the fierce competition that exists on the market—regardless of the amount of public funds the market consumes. It will be the last gesture this private enterprise will make. The question also arises as to which segment to cancel or limit? Should we stop filming comedies, or should we stop making arthouse films? Will this be resolved by the market itself or by cutting back on state support, which is awarded across the European countries? Will it be a natural change, or will we have to take some measures?

Another aspect mentioned by the author is the future of cinemas and watching films as a shared experience. Here, too, she's radical and says that brick-and-mortar institutions are too expensive, and the institution of cinema needs to be moved to living rooms, schools, or pubs. But the cinema is not just about meeting and having a shared experience, it's also about social status, and the film viewer is not just a viewer of art films, but also a viewer of blockbusters who's probably not happy with watching them in their living room. And it's also clear that there's usually no money involved in living rooms for creators and production teams, so this step could only take place if we consciously decide that audiovisual production becomes an amateur hobby that affects only the immediate surroundings of its creators. Degrowth in the film industry cannot be approached simply by cutting the costs of distribution and limiting the carbon footprint of filmmakers and viewers. For us, that would mean giving up on the notion that we have plenty of resources at our disposal that we can learn to deal with better and more effectively.

THE POWER OF PUBLIC MONEY

An important motive that revolves around the notion of degrowth is the level, or rather the differentiation, of the discussions that are being held about the economy of culture. In the broader social and political debate, we are still sliding more along the dialectical line, whether to perceive culture as a superstructure or the basis of society, and whether it should be transformed by the influence of state politics or rely on the favor of the market. The reality is, it works both ways. Commercial projects are created (mainly midstream romantic comedies for cinemas or the entire segment of TV series in the audiovisual industry) and, in addition, there's a parallel segment of authorial works (film d'auteur, documentaries, animations). At the same time, public support is directed to all segments. Both infrastructure (theatres, cinemas, galleries, festivals) and content creation are supported. In the political debate, culture sometimes shakes in ideological battles over who wastes more of the public funds and who wastes on unnecessary goods in times of crisis. Why should it be wrong to hold an expert and political discussion on the defense of subsidies and incentives to culture using concepts such as the appreciation of resources invested (including in relation to human capital) or the growth of creative industries, etc., as suggested by the aforementioned open letter? Does it really create this unbearable pressure?

The primary means of sustainable development or even degrowth in the audiovisual sector (which represents the end of the precarization of work in the sector, the disappearance of pressure caused by overproduction, and the "greening" of production and marketing) is the debate on the direction of public support. It's essential to think carefully about what the conditions will be and what projects such support will contribute to. So far, it seems that public funds in culture are there so that the entire sector doesn't collapse, but maybe it's time to think about how to zero in on these funds to help the sector meet its crucial targets. It's above all the preservation of a free space for creation, preservation, and the development of human capacities and competitiveness towards foreign countries, because the Czech audiovisual sector and, consequently, Czech culture cannot do without contact with the outside world. Today, public officials and politicians are not the ones directing public support towards culture. They only create administrative frameworks and negotiate allocations. The actual redistribution and conceptual work lies with professional organizations. The revision of existing grant systems in the whole cultural field (including subsidies for the operation of public-benefit organizations) is therefore an important prerequisite for us to come up with a new comprehensive cultural policy that naturally must reflect both the limited resources of public and private finances and the limited natural and human resources. A policy that will mark the end of a series of sets, teams, institutions, and events that will no longer be able to be kept alive with the allocations but will be a long-term guarantor for the development of those who will be able to cope with the funds.

The Czech debate, represented by the aforementioned letter addressed to the Minister of Culture, calls mainly for better working conditions, which in this form, cannot be financed by degrowth that is, in turn, represented by a communal and shared way of life. So it's calling for massive state intervention, but it must be driven by a stable system and available resources, which are scarce on all fronts. With the pre-Covid allocation of public funds to film production and distribution, including festivals, we will inevitably suffer from a decline in resources. Degrowth, however, is not based on external circumstances, but on a voluntary decision. The point is to find a meaningful path and preserve what is most important in our system—regardless of whether we think about film (culture) in economic or aesthetic terms.

Přemysl Martinek is a producer and film scholar. In the past, he was the director of the distribution company Artcam, programmer of Febiofest, member and chairman of the Council of the Czech Film Fund, and head of production of the DIOD theatre in Jihlava. He is currently a lecturer at the Documentary Film Centre in Jihlava, a film producer, and as the manager of regional film funds, he works with the Audiovisual Producers' Association. He is also a long-term distribution expert for the Czech Film Fund.

Kiri Dalena is a Filipino artist, documentary filmmaker, and human rights activist. Her work is deeply marked by her experience of injustice, political and military arbitrariness, and violence. Dalena is primarily concerned with issues of "unfreedom" and social injustice in the Philippines as an artist and a person. Among her most famous works are *Erased Slogans*, a series of photographs from the Manila protests against the Marcos regime in the 1970s, from which Dalena removed the slogans on the protesters' banners. The empty banners symbolise the silencing of dissent and the omnipresence of injustice and protest in time and space. At the same time, according to Dalena, "the blank placards offer a silence that is necessary for reflection."

REQUIEM FOR M

2010, 6 min 53 sec, Colour, Sound, Digital, Tagalog with English Subtitles

On November 23, 2009, fifty-eight people were blocked on their way to file a certificate of candidacy that aimed to challenge the continuation of the political dynasty of a powerful clan in the province of Maguindanao. From the highway, over a hundred armed men diverted the convoy to a dirt road leading to a hill, where they opened fire on the people, mostly media workers and women and hastily burying the bodies, including their vehicles, in mass graves. Playing footage from the funerals and the site of the massacre in reverse, *Requiem for M* is "no longer documentary or critical account" and transforms into "an experiential procession away from the event."

GIKAN SA NGITNGIT NGA KINAILADMAN (FROM THE DARK DEPTHS)

2017, 27 min 01 sec, Black and white; Colour, Sound, 16mm, Analog, Digital, Visayan, Tagalog with English Subtitles

In June 2016, the then President-elect Rodrigo Duterte signed a joint statement to resume peace talks with the National Democratic Front. The NDF is the political arm of the Communist Party of the Philippines and represents the revolutionary group in peace negotiations to end five decades of guerrilla war waged by the New People's Army (NPA). Within this context of renewed hope, the artist decides that it is finally possible to delve into her own archive of political unrest, and interweaves dream-like underwater scenes with her analog and digital documentary footage. *Gikan Sa Ngitngit Nga Kinailadman* is a defiant expression of loss and mourning, unarticulated and accumulated through time.

ALUNSINA

2020, 41 min, Colour, Sound, Digital, Tagalog with English Subtitles

Dalena's film is a call to the deity Alunsina to bestow strength upon children and the elderly. The film, shown upside down to mirror distress/wrongfulness, dwells on the mundane life of a single family out of thousands that survived the war on drugs. In the film, one ailing grandmother takes care of her grandchildren, toddlers and teenagers, with quiet care and affection. In one scene, she sings a protest song as a lullaby to the youngest drinking milk from his bottle. The children play with each other. The children, of their own accord, draw to "process" what has happened to their lives. They feel like weak chains. They let go of their father who was killed during a police operation because he allegedly "fought back." The children's mother was falsely accused of being a drug pusher.

» In one scene, she sings a protest song as a lullaby to the youngest drinking milk from his bottle. The children play with each other. The children, of their own accord, draw to 'process' what has happened to their lives. «

CHRISTMAS IN OUR HEARTS RELOADED (HINDEOKE#1)

2016, 3 min 46 sec, Colour, Digital, English

HindiOke is a portmanteau of "not okay" and "karaoke" and this collaborative work builds from a popular Filipino Christmas song, ubiquitous in the Philippines come the holidays. Filipinos in the Philippines and elsewhere in the world are shown holding cardboard signs expressing their sentiment about the killings. The use of cardboard signs recall photographs of victims with signs that say "I am a drug pusher" or "I am a drug addict" next to their bodies. The lyrics were changed but the spirit of the song remained. It was released online as part of a campaign of RESBAK, a network formed by the artist along with other filmmakers, media and cultural workers to counter the silence against President Duterte's deadly war on drugs.

ERASED SLOGANS

2008—2022, 3 minutes (work in progress), Black and white, Silent, Digital

Digitally-manipulated scanned photographs documenting the numerous demonstrations under the then Philippine President Ferdinand Marcos who declared Martial Law in 1972 and held power for over two decades. Deleting all the text written in the placards, the work—in the form of a slideshow—encapsulates the magnitude of the suppression and silencing during that period. In June 2022, the prints kept by the artist in storage were waterlogged because of strong rains. The water erased the images in the photographs even further, inadvertently conveying a situation that mirrors the present-day restoration of the family of the late dictator to power.

LINES
2022, 62 min, Colour, Sound, Digital
5 channel-installation, Tagalog with English and German Subtitles

People in various stages of life are shown in a queue to get food packs at a community pantry amid the pandemic and national elections in *Pila* (Lines). Some queue before dawn for canned goods, meat, vegetables and rice, depending on the week's donations. They talk about life hacks, lining up early, how to extend meals, unemployment, odd jobs, wanting to put up a store, vaccines, storms, fires, housing, the failures of the local government, but also Facebook, Instagram and biking, etc. As long as community pantries exist they vow to fall in line. In the end, the line moves. A dictator's son wins the presidential elections. Some voted for him. The pandemic continues on. Existential and arresting, this five-channel video, first meant to be life-size, was projected larger than life.

GLOSSARY OF NON-EXISTING WORDS

ENAVATAR [*noun*] the sensation some individuals can have of feeling more identified with an avatar than with their physical body.

EXAMPLE 1
She took out all the mirrors at her home because she has enavatar and doesn't like to look at her bophys (see bophys).

EXAMPLE 2
He is always late, because he has enavatar and forgets that he can't teleport from home to the classroom.

MENTER [*noun*] the sudden realization that most of our experiences are created by our brain and mind.

EXAMPLE
I was falling from a pegasus in the virtual world, and had the visceral sensation of free fall, but at the same time felt menter because I knew that my physical body was sitting on a chair.

BOPHYS [*noun*] the physical body of a person, in contrast to his or her virtual body.

EXAMPLE
I actually need a new t-shirt for my bophys, not for my avatar.

PLANETARY CLAUSTROPHOBIA [*noun*] the feeling when you realize how scary the impacts of climate change will be and that there is no way out of this planet.

EXAMPLE
A: *Oh my god, we really are stuck here on a burning platform, aren't we?*
B: *I see that your planetary claustrophobia finally started to kick in.*

Authors of for now non-existing words: Monica Gagliano, Sini Harkki, Lukáš Likavčan, Emiliana Rodriguez, Kateřina Smejkalová, Kateřina Šedá.

ORYNGHAM
1. [*transitive verb*] to give thanks for listening in the language of plants.
2. [*noun*] the expression of gratitude for listening of plants.

DATA UNIONS [*noun*] organizations defending the rights and interests of netizens.

EXAMPLE
These days, everyone must fend for themselves when navigating the internet. As a result, we as individuals are powerless when it comes to thoroughly acquainting ourselves with all the rules for handling personal data that websites and applications collect on us. Data unions defend the rights and interests of internet users collectively, similar to how labor unions defend the rights of workers on the labor market.

FEMARTIST / UNE ARTISTE [*noun*] a woman who is active in the art world and struggles to balance her professional and family life in a patriarchal capitalist society.

METABOLISM
1. [*noun*] life-sustaining chemical reactions that occur in a living organism.
2. [*noun*] metabolic processes in human society; the formation, conversion, and discharge of chemical substances by the human community.

EXAMPLE
Thanks to ecological economics, we now know that even human society has its own collective metabolism – the formation, conversion, and discharge of chemicals, such as hydrocarbons. What if we expanded our concept of metabolism and began planning and designing a collective metabolic process in line with the ecological limits of our planet?

INSPIRATION FORUM LAB

The Inspiration Forum LAB is an interdisciplinary research program organized by Inspiration Forum and Display—Association for Research and Collective Practice. It has been designed to provide a space where artists and scientists can meet and work together on creating research-based multimedia art projects.

inspirationforum.com/lab

INSPIRATION FORUM LAB 2021/22 THE LIMITS TO GROWTH

In 1972, a group of researchers gathered around Dennis and Donella H. Meadows published one of the most important texts in the history of environmental science. Titled “The Limits to Growth” and colloquially known as the “Club of Rome Report”, it used state-of-the-art computer modelling techniques to arrive at the set of objective limits posed to the behaviour of human societies and economies. At the time, the proposal to play safe within these planetary boundaries was met with a lot of scepticism, fuelled by fantasies of perpetual economic growth, capital accumulation and technological solutionism. Half a century later, in the midst of escalating climate collapse, many of the boundaries hypothesised by the Club of Rome have been irreparably breached, thus sadly proving that they were more than just hypotheses.

Unfortunately, the notion of limits still goes against the basic mindset of Western liberal subjectivity. It may be too late, but different politics is still possible, one that would encourage humans to not be scared of limiting themselves. To start searching for the politics reconciled with the notion of limits, one must first ask a number of questions. What is a limit? Is it an obstacle? An opportunity to highlight what truly matters? Or perhaps a productive constraint? How many types of limits are there? And how many ways of legitimately overcoming them? Are limits strictly opposed to growth? Is growth needed at all? And finally: What could be the form of society or economy that would fit within the planetary limits? All these questions set the stage for the beginning of the research trajectory of the three teams of fellows at Inspiration Forum LAB 2021/22 who worked under the guidance of three tutors—artist Zbyněk Baladrán, designer and visual artist Lenka Hámošová and philosopher Lukáš Likavčan. Their explorations have given rise to interdisciplinary projects combining artistic and design research, which coalesced around three metabolic futures: the future of flows of basic chemical elements, the future of cities and the future of river ecosystems. These have not been chosen arbitrarily—they respond to the urgency of the environment they are situated in, be it a hometown or a home field.

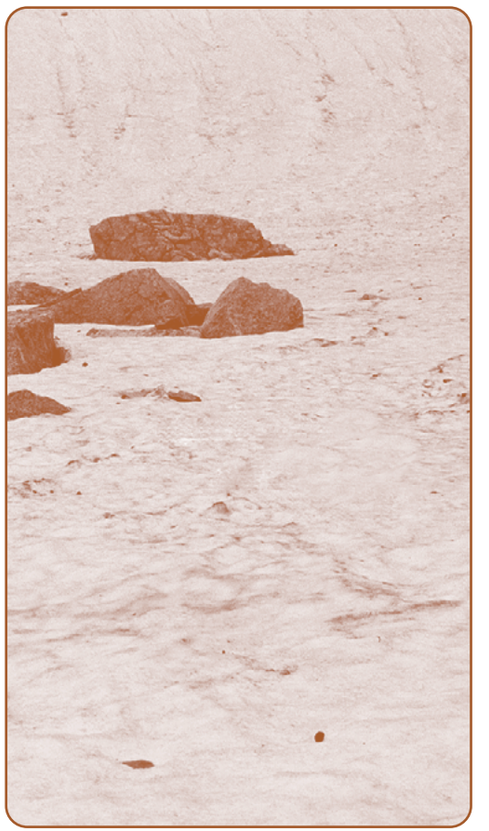

GUADIANA IN FOUR MOVEMENTS

BY BURAK KORKMAZ AND PEDRO F. NETO

The Guadiana estuary presents a revealing case study on the impacts of climate change on fragile biodiversity in the Mediterranean. The third-largest river basin (67.133 km^2) in the Iberian Peninsula, the Guadiana originates in the Lagunas de Ruidera in central Spain and flows 742 km into the Gulf of Cádiz on the Portuguese coast. From the 13th century, the estuary acted as an imaginary "natural" borderline between Portugal and Spain. In 1926, upon the Convention of Limits —*Convénio de Limites / Acuerdo de Límites*—, an agreement on the official border demarcation was eventually reached. The word "limit" referred solely to the legally binding abrupt frontier in the middle of a river between two riparian states. Since then, other sorts of limits have also been recognized.

Despite being highly susceptible to flooding, aridity, water scarcity, drought and salinisation, Guadiana continues to be used for power generation, hyper-intensive agriculture, cattle grazing, and tourism. Water flow management issues between upstream Spain and downstream Portugal have been the cause of several social and political disputes as various regional, national and supranational regulatory intermediaries acted with poor communication and cooperation results.

» Water flow management issues between upstream Spain and downstream Portugal have been the cause of several social and political disputes as various regional, national and supranational regulatory intermediaries acted with poor communication and cooperation results. «

Although the river divides both countries socially, economically, and jurisdictionally for a significant part, the Guadiana estuary remains a self-contained entity with a fragile and unique ecosystem. Such interconnected biodiversity means that any slight interference can potentially disrupt the entire ecological chain, the socio-economic circulation, and the resilience surrounding Guadiana. Indeed, once we get more granular, we start to observe the hydro-ecological "limits" of the river, inevitably recalling the big-picture forecast of the "Limits to Growth" fifty years ago (Meadows et al, 1972).

Although predictions need to be taken with a grain of salt, it is still possible to understand the behaviour of a system on a certain time scale (Bardi 2011). Computational modelling allows us to articulate different systems of the world in their complexity, nonlinearity and feedback domination. In general, quantitative modelling is based on mathematical expressions that define how various elements of a system relate to one another; when a simulation captures one of many possible different outcomes, a "scenario" is produced. And it is the developed scenarios that rely on data and mathematical calculations of feedback-loops that are critical to determining future impacts on spatially variable and diverse ecosystems like Guadiana.

With this in mind, *Guadiana in Four Movements* explores the present and future of the transboundary Guadiana estuary using two complementary approaches. The first is to find out how local people perceive and make sense of the effects of climate change in their daily lives. This

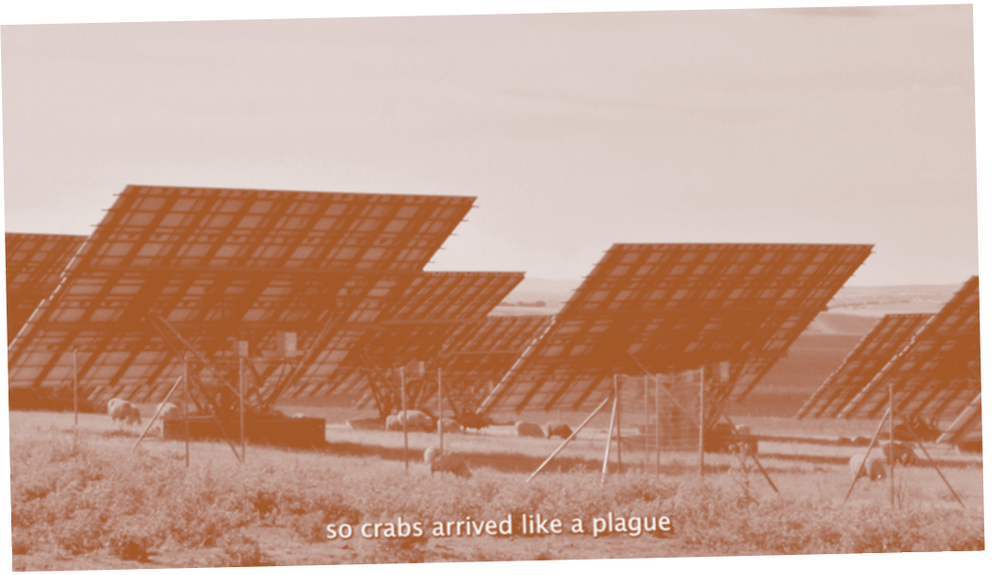

is done by means of exploratory and sensory ethnographic fieldwork along the Guadiana estuary that aims at capturing some of the intricate dynamics of objects, people, images, sounds and various technologies that, to various degrees, co-exist and interact in this specific place. In doing so, we explore how different types of sources and materials, singular and trivial, visible and invisible, fold, connect and can be made meaningful. The assemblage of such diverse materials is thus marked by an exploration of how the depicted elements connect rather than how they "are", seeking to represent these as unfolding forces rather than static essences (Deleuze & Guattari 1978).

While the images and soundscapes collected during fieldwork guide and territorialise this piece, data sonification makes the predicament of Guadiana universal. Indeed, data sonification not only challenges representations of climate change scenarios, which often come in the form of visualised projection, but can also offer a "panoptic view from above, or from the future" in an almost "prophetic" fashion (Helmreich 2016). Hence, the second approach consisted in looking at existing climate models, involving a thorough selection, analysis, and systematisation of raw data informing possible future scenarios, in a process leading to the method of auditory mapping as a result of data sonification.

Guadiana in Four Movements unfolds in four parts based on the different IPCC scenarios conveyed as data sonifications in order to enable a better understanding, or appreciation, of changes and structures in the data that underlie the display. The interval baseline consists of the measured mean, maximum and minimum temperatures from 1981 to 2014 in the watershed of Lower and Middle Guadiana Estuary, partly from the local regions of Huelva (Spain), Lower and Central Alentejo, and Faro (Portugal) based on an initial reference scenario, also commonly known as the best case scenario of ≈ 1.8 ºC temperature change. The same regional data was sonified to draw further projections (≈ 2,7 ºC / ≈ 3,6 ºC / ≈ 4,4 ºC) with a range of approx.

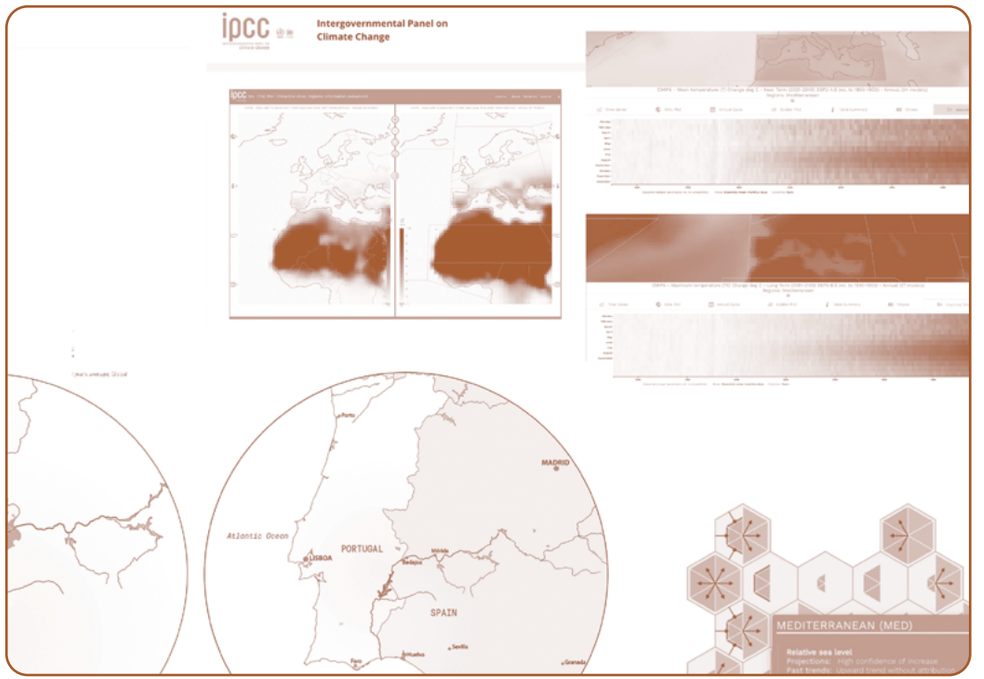

120 years. The four tracks were composed entirely based on the annual aggregate temperatures through duration and pitch. Each year correlates to a 1-second segment while decades are marked by an identical signal. Consequently, the pendulum between quasi-palatable musicality and abrasive dissonance works to evoke visceral emotions and an immediate understanding of the incongruities of the scenarios.

Guadiana in Four Movements then emphasises and also transduces (in the sense of sound being a form of energy always transmitted through a medium) the limits to growth of Guadiana River basin by using data sonification as a complementary and consecutive component. As a result, data sonification challenges the viewer pointing to how "what one hears is related to what one believes should be heard, as well as what one thinks about the nature of sounds (…) (Helmreich, 2016)".

Burak Korkmaz is an independent information designer, who takes over data-driven visualisation for politics, academia and civil society.

Pedro Figueiredo Neto is an anthropologist and filmmaker. Currently, he is a research fellow at the Social Science Institute,University of Lisbon (ICS—ULisboa).

REFERENCES

Deleuze, Gilles & Félix Guattari (1987). *A Thousand Plateaus. Capitalism and Schizophrenia*. University of Minnesota Press.
Helmreich, Stefan (2016). *Sounding the Limits of Life: Essays in the Anthropology of Biology and Beyond*. Princeton University Press.
Meadows, Dennis; Donella Meadows & Jorgen Randers (1972). *Limits to Growth*. Potomac Associates: Universe Books.
Bardi, Ugo (2011). *The Limits to Growth Revisited*. Springer.

guadiana4movements.eu

MUTUAL CORE
OSTRAVA'S COAL MINING—CASE-BASED STORY OF A TRANSITION

BY GIULIA FACCIN, JÁN SKALIČAN, JITKA KRÁLOVÁ AND JAROSLAV MICHL

"The discovery of coal on the banks of the Ostravice river in the early 18th century, marks the beginning of the history of Ostrava. If coal had not been discovered, there would have been no Ostrava. When Ostrava was founded, an artificial city was created. Not like those other cities that took hundreds of years to develop. It was created when several subregions merged and people started to move to the city to look for work in the mines."

As illustrated by the story of Ladislav (70+), who spent most of his working life as a coal miner in one of Ostrava's many mines, the location chosen for our case study has been closely associated, if not defined by, coal mining, since its early days.

While Ostrava's industrial history dates back as far as the 18th century, it experienced its greatest boom during the socialist period, particularly in the 1980s when coal mining was the primary fuel of the national industrial production. It provided the main source of local employment and economic wealth and gave Ostrava and its inhabitants a sense of identity, belonging and pride.

With the postsocialist transition in the early 1990s and the subsequent restructuring of the national economy, it was decided that most of the mining operations would close down. The industrial production deteriorated sharply and so did the importance and prestige of coal mining. The ensuing decline in employment opportunities in the region, which had reached unprecedented levels (in numbers), led to a dire economic crisis and social discontent. The local sense of injustice was further aggravated by the questionable and fraudulent nature of the privatization process, which transferred large amounts of collectively acquired wealth to the hands of very few individuals.

Zooming in to Ostrava's experience of the transformation gives us a unique perspective of the dynamics through which global processes of industrial rise and fall impacted locally specific and historically contingent realities. The case study of Ostrava simultaneously attests to the vulnerability of places in transition. It tells the story of those who once found themselves on the "winning" side of history and suddenly slid into conditions of precarity. These sudden ruptures continue to inhabit the collective consciousness and the ability to imagine the future beyond individual growth and profit.

MUTUAL CORE

Through ethnographic research and in-depth interviews with former Ostrava miners, steelworkers, researchers, urban planners, social workers, and activists, the project investigates and draws connections between Ostrava's mining past, its post-industrial present and its envisioned green future. It explores the concept of "Limits to Growth"—originally introduced by the Club of Rome in 1972—by highlighting the parallels and discrepancies between the current profit-driven socio-economic and political models and

the proposed alternative that the Green Transition encapsulates.

The history of the Czech fossil fuel revolution had its unique identity which was one of the coal miner (*horník*). As recounted by one of our participants, "after the morning shift when we came out of the mine, the pioneers would be waiting at the top to give us flowers." The myth of the miner is not only inscribed in people's memory. The buildings in Ostrava are silent observers of the lost glory, which became engraved in their facades and remains mostly unnoticed by the eyes of those passing by. During one of our interviews, Dr. Nicole Horáková, a sociologist based at the University of Ostrava, contested that "these men and women (the former miners), who during the communist era were the pride of the working class, today represent only a number in the statics and we do not know anything about them."

In the main outcome of our project—a video essay—individuals who appear unrelated within the socio-political course of life, represent key actors of an interdependent and complex narrative of transformation(s). They partake in the story as equal witnesses to a changing temporality, sharing with us their lives defined by struggle, hope, anxiety, and personal and collective agendas. Their voices come together like sounds without faces.

Landscapes and archival materials become a visual guide that takes the viewer to places that shaped these lives and vice versa. They echo traces from the past while offering a truncated perspective of what is yet to come. The future narratives fragment, ramify overlap, and bend. They become disembedded and unclear. If once the industrial backbone of the country borrowed its agenda from the people, the green transition appears to be outsourcing its own agenda from and to multinational corporations.

Society is traditionally understood as a large group of people living together in an organized way. Similarly, a digital video as we know it today, is a collection of pixels, positioned in a defined space, related to a specific framework (the screen, the phone, the projection surface…) and coordinated by a given timeframe. All these parameters work in an alliance to render

an image that can later be captured by our sight and read by our nervous system as complete information. It is more accurate to understand digital video as a sequence of carefully synchronised pixels. Video is the story of transition.

THE METHOD AS THE MESSAGE…

On most occasions, videos do not encode full pixels for every frame as it would take up too much space and because there is a better alternative: compression.

Pixels are micro fragments composing a (digital) video, in the same way the individuals form society as a whole. Their coordination renders the image possible. By compromising the images of our video material, the final visual outcome becomes no longer legible due to the overlapped pixels, desynchronized and unrelated to one another. They either lack the knowledge of how the previous pixel transitions into the next scene or keep repeating the same process over and over again.

Therefore, the reason to work with compromised images, in all its banality, is not only to take the past into account when programming the future, but also to acknowledge how past patterns can easily corrupt the shape that the future will take. In the context of our project, what may seem as a technical exercise is in fact an attempt to visualize the limits to imagining the future as perceived by our participants, and the current system's limits to envision a future beyond growth (as embodied in the paradigm of green capitalism).

Mutual Core frames how nostalgia for the socialist past and the current trends towards a greener and a more sustainable future resemble the existing profit-driven socio-economic models. It sets out to provide a visual metaphor for, and align with, our belief that the past must be considered while designing the future. Simultaneously it seeks to illuminate how patterns from the past can easily corrupt present actions and imagining the future.

From fossil energy to green energy, from capitalism to green capitalism: what shape will the future take if built on principles that mirror, if not amplify, the same modes of existence and relations we struggle with and that ought to be revised?

Giulia Faccin is a practice-based visual researcher. She combines storytelling methods with computer science processing technologies and visual arts, drawing on philosophical and media theory frameworks.
Ján Skaličan is a visual artist. His main focus is on his own artistic practice and on investigative research. He is one of the founders and active members of the dsk. artist collective, founded in 2012.
Jitka Králová is a social anthropologist. Her research interests include issues around precarity and political mobilisation in postsocialist contexts. She currently works on a project exploring the rise of populism in CEE.
Jaroslav Michl is a philosopher. He focuses mainly on utopian thought and cultural theory. He co-translated several books and articles (Srećko Horvat, Raymond Williams, etc.) and published his texts in *A2* and *Revue Prostor*.

mutualcore.cz

FERTILISER REHAB
A SPECULATIVE EXPLORATION OF POST-FERTILISER REHABILITATION

BY HANA KOMANOVÁ AND KAROLÍNA ŽIŽKOVÁ

How are crops and people going to react to the unavailability of industrial fertilisers? Phosphorus is an essential element for all living beings and also one of three main components of the synthetic fertilisers current agriculture depends on. Prior to human intervention, wild plants developed strategies to secure this scarce nutrient, such as evolving extensive root systems or excreting chemicals to liberate it from the soil. Assuming continuing abundance of synthetic fertilisers and easy access to phosphorus, these abilities were traded in by breeders for fast growth in many cultivars. However, phosphate rock, the primary source of phosphorus, is a finite resource. It took 10 to 15 million years to form and extraction is currently reaching its limits, with the maximum extraction rate, peak phosphorus, estimated in 2030. *The Fertiliser Rehab* is a fictitious service set in post-peak-phosphorus times, exploring possible experimentation with plants' properties, as well as sourcing phosphorus elsewhere in times of its unavailability.

» Phosphorus is an essential element for all living beings and also one of three main components of the synthetic fertilisers current agriculture depends on. Prior to human intervention, wild plants developed strategies to secure this scarce nutrient, such as evolving extensive root systems or excreting chemicals to liberate it from the soil. «

FERTILISER REHAB

Alchemist Hennig Brand takes urine that has been set aside for several days, and boils it until it thickens and a layer of red grease forms on top. After removing this layer he allows the remaining substance to cool down, separating the bottom part containing precipitated salts and the dark mass on the surface. The salt is removed and the red grease is mixed back in. Brand cooks this mixture vigorously for 16 hours until a white steam starts to evaporate, followed by oil and then a luminescent substance. Instead of the desired Philosopher's Stone, Brand first isolated phosphorus by distillation in 1669.

TIPPING POINT

Urine, bones and teeth, nucleic acids, and a fertiliser. Phosphorus is an irreplaceable biogenic element that is impossible to be created artificially. The name of the element refers to the personification of the planet Venus in Greek mythology in the form of the Morning Star that brings light. It is extremely flammable and used as an incendiary agent in matches. Industrially, it is obtained from phosphate rocks, a group of sedimentary rocks with phosphorus forming over half of their mineral contents. One of these rocks is called apatite, a calcium phosphate, whose alleged healing properties include deflecting negative energy, enhancing communication skills, and increasing motivation and creativity.

Deposits of phosphate rocks have been forming on our planet for 10 to 15 million years providing a non-renewable resource.

The so-called peak phosphorus, after which the extracted quantities will only decrease due to the unavailability of the element, is predicted to occur in 2030. In addition to the quantity, the quality of the extracted material is also declining, with increasingly lower concentrations of phosphorus at the expense of unwanted clays and heavy metals. This in turn leads to the employment of more complex and costly forms of extraction, for example from the seabed. The imaginary landscape that stretches beyond this tipping point is represented by AI-generated images from depleted mines in Estonia, Nauru, Kiribati and Florida, combined with those in Morocco, Australia and the Western Sahara, where the resources are inevitably running out.

Nitrogen (N), phosphorus (P) and potassium (K), are the main ingredients in synthetic fertilisers on which, along with other high energy inputs, the current global agricultural systems depend. At most a quarter of the phosphorus in fertilisers is used by plants, while the rest remains in the soil, from which the fertiliser is washed into surface waters. This causes pollution and, due to so-called eutrophication, increased levels of phosphorus and nitrogen, plankton overgrowth and algal blooms.

CREATORS OF PLANTS

However, some phosphorus remains stored in the soil due to long-term over-fertilization, but it is difficult for plants to obtain it. Plant cultivars currently used in agriculture are dependent on the overuse of synthetic fertilisers, as they have been cultivated for conditions of unlimited access to nutrients in surplus quantities. This distinguishes them from wild and landrace varieties, which had to develop different strategies to secure minerals, including extensive root systems, the secretion of chemicals that release phosphorus from the soil, or symbiosis with fungi.

» This distinguishes them from wild and landrace varieties, which had to develop different strategies to secure minerals, including extensive root systems, the secretion of chemicals that release phosphorus from the soil, or symbiosis with fungi. «

landrace varieties, which had to develop different strategies to secure minerals, including extensive root systems, the secretion of chemicals that release phosphorus from the soil, or symbiosis with fungi. Self-preservation functions have been traded for rapid growth. At the boundary between the natural and the artificial, attempts are now underway in microbiology to reverse this process. A gene responsible for the plant's ability to search for phosphorus using its fine roots has been identified in an old rice variety and this genetic trait has subsequently been bred into modern rice varieties. The potential of microbes that live naturally on the root system of millet and that act as natural fertilisers is also explored.

SCIENCE AND KNOWLEDGES

At Fertiliser Rehab plants recover from their addiction and break free from the cycle of growth for growth's sake introduced at the expense of essential, life-sustaining functions. When performing alchemical experiments, a parallel process takes place through the person who performs them. The installation then incorporates controlled procedures and scientific environment with alchemical experiments and spontaneous processes occurring in nature, such as plant hybridization, without creating hierarchies. It combines thinking articulated in the language of alchemical symbolism, the currently standardized way of communicating scientific knowledge through peer-reviewed journals, and speculation.

How will plants and humans actually react to the lack of phosphorus? An answer can have the form of experimentation with plant properties, their creation and re-creation. Another option is to try to obtain phosphorus from sources other than non-renewable phosphate rocks, for example by recycling urine. Or perhaps the inevitable transformation of society, realizing the limits of growth and going to a rehab will do the trick?

Hana Komanová is a biodesigner, researching textile & material lifecycles and their impact on soil health through decomposition. Her work applies biological processes into design practices.
Karolína Žižková is an environmental anthropologist interested in mining, land use and its ownership. Using a political ecology perspective, her focuses are discourses and power structures related to those topics.
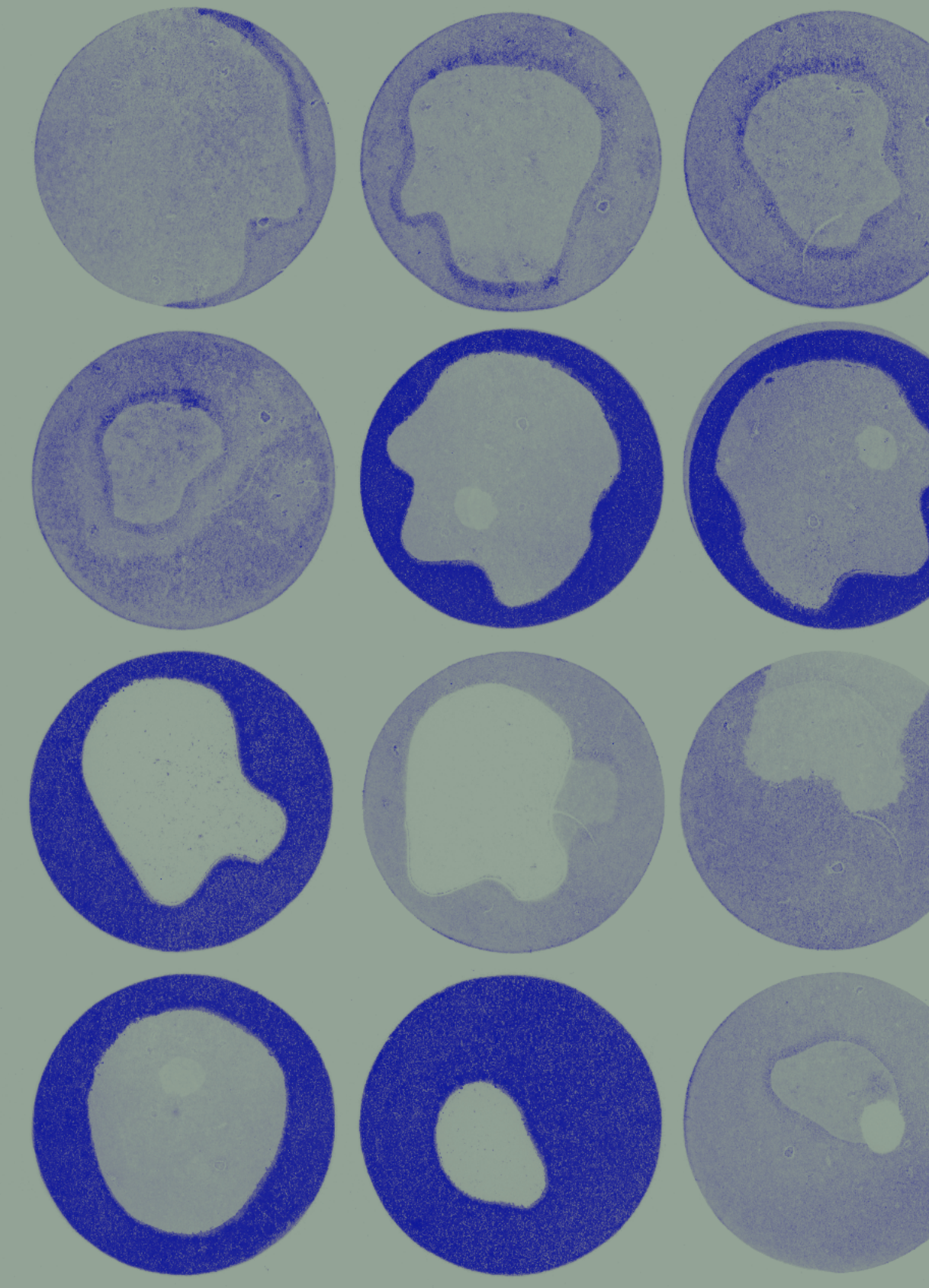
https://fertiliser.rehab